

**Міністерство освіти і науки України
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича**

Факультет педагогіки, психології та соціальної роботи
Кафедра музики

**ЗНАЧЕННЯ ВИКОНАВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО
МИСТЕЦТВА В ПРОЦЕСІ РОЗВИТКУ ЕМОЦІЙНИХ ТА
КОГНІТИВНИХ ЗДІБНОСТЕЙ УЧНІВ**

Кваліфікаційна робота

Рівень вищої освіти – другий (магістерський)

Виконав:

студент 2 курсу, групи 606
спеціальності

014 «Середня освіта
(Музичне мистецтво)»

Івасюк Дмитро Олександрович

Керівник: кандидат мистецтвознавства,
доцент **Мокрогуз Інна Миколаївна**

До захисту допущено:

Протокол засідання кафедри № _____

від « _____ » _____ 2023 р.

зав. кафедри _____ доц. Лісовий В.А.

Чернівці – 2023

АНОТАЦІЯ

Івасюк Д. О. Значення виконавської діяльності вчителя музичного мистецтва в процесі розвитку емоційних та когнітивних здібностей учнів. – Рукопис. Магістерська робота на здобуття освітнього ступеня магістра спеціальності 014 Середня освіта (музичне мистецтво). – Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича. – Чернівці, 2023. – 118 с.

Сучасний урок музичного мистецтва наповнений використанням інноваційних технологій і систем. Це зумовлено тим, що світ надзвичайно стрімко рухається в епоху інформаційності, де важливою вимогою є володіння комп'ютерними та інформаційними технологіями. Сьогодні важко уявити навчальний процес без інтерактивних та інформаційно-комунікаційних технологій, використання нових форм і методів подачі інформації стало необхідністю для зацікавлення сучасного учня, і урок музичного мистецтва не є виключенням.

Технологізація освіти значно спрощує навчальний процес, зменшує навантаження на вчителя та дає можливість зацікавити сучасних учнів, що звикли до навчання онлайн та не можуть уявити життя без гаджетів. Проте, слід зазначити, що все це відтісняє виконавську діяльність вчителя на задній план. Безперечно, використання музичних програвачів, програм для співу караоке, музичних конструкторів, енциклопедій, музичних ігор та різного роду навчальних програм має місце в сучасному освітньому процесі, проте це не може замінити важливість слухання музики у виконанні вчителя чи спів під живий акомпанемент. Інструментально-виконавська компетентність вчителя музичного мистецтва має важливий вплив на розвиток учнів, адже завжди викликає в них емоційний відгук, сприяє розвитку не лише творчих, а й когнітивних здібностей.

Проведений аналіз науково-педагогічної літератури показав, що проблема виконавської підготовки вчителів музичного мистецтва є предметом великої кількості наукових досліджень. Систематизована

психолого-педагогічна та мистецтвознавча література з досліджуваної проблеми, здійснено аналіз впливу виконавської діяльності вчителя музичного мистецтва на розвиток емоційності та творчості учнів.

Практична значущість дослідження полягає у визначенні рівня підготовки вчителя музичного мистецтва до здійснення виконавської діяльності на уроках музичного мистецтва в закладах загальної середньої освіти, а також у формуванні умов для розвитку емоційних та когнітивних здібностей учнів.

Ключові слова: музика, музичне мистецтво, урок, вчитель, виконавська діяльність, емоційні здібності, когнітивні здібності.

ABSTRACT

Ivasiuk D. O. The significance of the performance of a music teacher in the process of developing pupils emotional and cognitive abilities. – Manuscript. Master's thesis for obtaining a master's degree in specialty 014 Secondary education (musical art). – Yury Fedkovich Chernivtsi National University – Chernivtsi, 2023. – 118 p.

The modern music lesson is filled with the use of innovative technologies and systems. This is due to the fact that the world is moving extremely rapidly in the age of information, where mastery of computer and information technologies is an important requirement. Today, it is difficult to imagine the educational process without interactive and information and communication technologies, the use of new forms and methods of presenting information has become a necessity for the interest of the modern student, and the music lesson is no exception.

Technological education greatly simplifies the educational process, reduces the teacher's workload and makes it possible to interest modern students who are used to learning online and cannot imagine life without gadgets. However, it should be noted that all this relegates the executive activity of the teacher to the background. Undoubtedly, the use of music players, programs for singing karaoke,

music constructors, encyclopedias, music games and various types of educational programs has a place in the modern educational process, but this cannot replace the importance of listening to music performed by a teacher or singing to a live accompaniment. The instrumental and performance competence of a music teacher has an important impact on the development of students, because it always evokes an emotional response in them, contributes to the development of not only creative, but also cognitive abilities.

The analysis of scientific and pedagogical literature showed that the problem of performance training of music teachers is the subject of a large number of scientific studies. Systematized psychological-pedagogical and art history literature on the researched problem, analyzed the influence of the performing activities of the music teacher on the development of students' emotionality and creativity.

The practical significance of the research lies in determining the level of preparation of the music teacher for performance activities in music lessons in general secondary education institutions, as well as in the formation of conditions for the development of students' emotional and cognitive abilities.

Key words: music, musical art, lesson, teacher, executive activity, emotional abilities, cognitive abilities.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
 РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ЕМОЦІЙНИХ ТА КОГНІТИВНИХ ЗДІБНОСТЕЙ УЧНІВ	
1.1. Емоційні та когнітивні здібності	
1.1.1 Психофізіологічні основи розвитку учнів.....	10
1.1.2 Емоційні здібності як складова емоційного інтелекту.....	17
1.1.3 Когнітивні здібності школярів та їх розвиток в умовах освітнього процесу.....	25
1.2 Виконавство як важлива складова фахової підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва.....	29
1.3 Методика розвитку емоційних та когнітивних здібностей учнів на уроках музичного мистецтва засобами виконавської діяльності вчителя.....	40
Висновки до I розділу.....	48
 РОЗДІЛ II. ПРАКТИЧНА РОБОТА ПО ВПЛИВУ ВИКОНАВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛЯ НА РОЗВИТОК ЕМОЦІЙНИХ ТА КОГНІТИВНИХ ЗДІБНОСТЕЙ УЧНІВ	
2.1 Зміст практичної роботи.....	50
2.2. Методика практичної роботи.....	55
Висновки до II розділу.....	75
ВИСНОВКИ.....	76
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	79
ДОДАТКИ.....	85

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Сучасний урок музичного мистецтва наповнений використанням інноваційних технологій і систем. Це зумовлено тим, що світ надзвичайно стрімко рухається в епоху інформаційності, де важливою вимогою є володіння комп'ютерними та інформаційними технологіями. Сьогодні нам важко уявити навчальний процес без інтерактивних та інформаційно-комунікаційних технологій, використання нових форм і методів подачі інформації стало необхідністю для зацікавлення сучасного учня, і урок музичного мистецтва не є виключенням.

На нашу думку, технологізація освіти значно спрощує навчальний процес, зменшує навантаження на вчителя та дає можливість зацікавити сучасних учнів, що звикли до навчання онлайн та не можуть уявити життя без гаджетів. Проте, слід зазначити, що все це відтісняє виконавську діяльність вчителя на задній план. Безперечно, використання музичних програвачів, програм для співу караоке, музичних конструкторів, енциклопедій, музичних ігор та різного роду навчальних програм має місце в сучасному освітньому процесі, проте це не може замінити важливість слухання музики у виконанні вчителя чи спів під живий акомпанемент. Ми вважаємо, що інструментально-виконавська компетентність вчителя музичного мистецтва має важливий вплив на розвиток учнів, адже завжди викликає в них емоційний відгук, сприяє розвитку не лише творчих, а й когнітивних здібностей.

Стан висвітлення проблеми в сучасній науково-педагогічній літературі. Проведений нами аналіз науково-педагогічної літератури показав, що проблема виконавської підготовки вчителів музичного мистецтва є предметом великої кількості наукових досліджень. Концептуальні положення щодо інструментальної підготовки розкривали Б. Брилін, О. Олексюк, Л. Арчажникова, О. Рудницька, О. Щолокова, Г.

Падалка, Г. Ципін. Практичне впровадження майбутніми вчителями музичного мистецтва виконавських навичок описували О. Щербініна, О. Бурська, І. Мостова, Л. Гончаренко, Є. Куришев, М. Назаренко, Г. Саїк, В. Лапченко, А. Омельчинко. Емоційний аспект виконавської діяльності розкрили Г. Падалка, О. Холопова, В. Петрушин, Д. Лісун, О. Ростовський.

Однак, дана проблема не достатньо розкрита, що й знаходить свій негативний відбиток у витісненні з сучасного уроку музичного мистецтва виконавства. Недостатньо дослідженим є вплив виконавської діяльності вчителя музичного мистецтва на розвиток емоційних і когнітивних здібностей учнів.

Мета дослідження: розкрити значення виконавської діяльності вчителя музичного мистецтва на розвиток емоційних та когнітивних здібностей учнів.

Гіпотеза дослідження. Якщо в навчально-виховному процесі закладу загальної середньої освіти активно використовувати виконавську діяльність вчителя музичного мистецтва, то можна більш ефективно розвивати емоційні та когнітивні здібності учнів.

Досягнення поставленої мети передбачає вирішення **завдань:**

1. провести аналіз науково-педагогічної літератури;
2. висвітлити вплив виконавської діяльності вчителя на розвиток когнітивних здібностей учнів та формування в них емоційного інтелекту;
3. проаналізувати психолого-фізіологічні основи розвитку учнів;
4. окреслити основні особливості виконавської діяльності вчителя в умовах сучасного уроку музичного мистецтва;
5. провести практичне дослідження.

Об'єкт дослідження – процес розвитку емоційних та когнітивних здібностей учнів на уроках музичного мистецтва в закладі загальної середньої освіти.

Предмет дослідження – вплив виконавської діяльності вчителя музичного мистецтва на процес розвитку емоційних та когнітивних здібностей учнів.

Методи дослідження: використано теоретичні (аналіз передового педагогічного досвіду, психолого-педагогічних та методичних досліджень, вивчення інформаційних джерел із досліджуваної проблеми); емпіричні (бесіди, анкетування, тестування, спостереження навчально-виховного процесу, статистичні (опрацювання даних, які були отримані в результаті дослідно-експериментальної роботи) методи.

База дослідження: дослідження проводилось в Чернівецькому ліцеї №14.

Наукова новизна та теоретична значущість дослідження. Систематизована психолого-педагогічна та мистецтвознавча література з досліджуваної проблеми, здійснено аналіз впливу виконавської діяльності вчителя музичного мистецтва на розвиток емоційності та творчості учнів.

Практична значущість дослідження: полягає у визначенні рівня підготовки вчителя музичного мистецтва до здійснення виконавської діяльності на уроках музичного мистецтва в закладах загальної середньої освіти, а також у формуванні умов для розвитку емоційних та когнітивних здібностей учнів.

Робота також може бути цікава як для вчителів музичного мистецтва так і для студентів вищих навчальних закладів. Були використаною під час написання власних навчальних програм, розроблення методичних посібників, а також використовуватись в навчально-педагогічній практиці.

Апробація результатів дослідження. Основні теоретичні та методичні положення дослідження пройшли апробацію на уроках музичного мистецтва з учнями Чернівецького ліцею №14 протягом 2023-2024 навчального року. А також знайшли висвітлення в матеріалах студентської наукової конференції (24 квітня 2023) та III міжнародної науково-практичної конференції

«Удосконалення професійної майстерності педагога-музиканта в умовах полікультурного освітнього простору» присвяченої 90-й річниці від дня народження засновника кафедри музики факультету педагогіки, психології та соціальної роботи Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича професора Андрія Кушніренка (22 листопада 2023) з публікацією на тему: «Виконавство як важлива складова фахової підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва».

Структура роботи: вступ, два розділи, висновки до розділів, загальні висновки, список використаних джерел та додатки. Загальний обсяг роботи – 118 сторінок. Основний текст роботи – 84 сторінки.

РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ЕМОЦІЙНИХ ТА КОГНІТИВНИХ ЗДІБНОСТЕЙ УЧНІВ

1.1 Емоційні та когнітивні здібності

1.1.1 Психофізіологічні основи розвитку учнів

Навчання та виховання учнів має свої особливості, які перш за все, пов'язані з психологічним та фізіологічним розвитком. Говорячи про вплив на емоційні та когнітивні здібності школярів варто більш детально розглянути специфіку психологічного та фізіологічного розвитку учнів різного віку.

Вершиною дитинства є молодший шкільний вік, він збігається із навчанням в початковій школі, і триває, приблизно, з 6-7 років до 9-10. В цей час учень проявляє якості притаманні дошкільнику, але повністю готовий до навчально-виховного процесу.

Слід зазначити, що саме молодший шкільний вік є особливо важливим для дітей, оскільки відбувається зміна видів діяльності, перехід від гри до навчання. Окрім цього проходить ще ряд психологічних та фізіологічних змін. Вдосконалення нервової системи сприяє появі ряду психічних функцій, а процес навчання стає новим етапом розвитку особистості школяра. Період молодшого шкільного віку особливо описаний в психології, тому що в цей час відбувається ряд важливих психологічних змін.

В першу чергу, в учнів формується стійка увага, що необхідна для навчання, врегульовуються процеси збудження та гальмування нервової системи, але все ще переважає емоційне збудження, адже молодші школярі, як правило, непосидючі та надзвичайно активні (*див. Додаток А*). Важливим є розвиток мислення, що має безпосередній зв'язок з навчальною діяльністю, в процесі його вдосконалення покращується увага та пам'ять, значно досконалішим стає процес сприймання. Тобто рушійною силою психологічного розвитку молодших школярів є сам процес навчання, що запускає пізнавальну активність учнів, сприяє їх прагненню до саморозвитку.

Попри це, в учнів слід виховувати інтерес та бажання вчитися, тобто формувати мотивацію, адже її відсутність є основою неуспішності в навчанні, про це свідчить ряд наукових досліджень [11].

Етап молодшого шкільного віку є найсприятливішим для формування особистості, її позитивних, моральних та духовних якостей. Важливою особистісною характеристикою молодшого школяра є підвищена сприятливість, довірливість, схильність до наслідування, уважність, тому дуже легко на нього вплинути. Ми вважаємо, що на даному етапі авторитет вчителя є ключем до впливу на розвиток його високоморальної особистості [12].

На нашу думку, для збільшення продуктивності навчання, вчителю необхідно чітко розуміти всі процеси та особливості психічного розвитку молодших школярів, зокрема їх пам'ять та мисленнєву діяльність. В учнів переважає наочний тип мислення, тому вони звертають увагу на все кольорове, яскраве, а сам процес стає абстрактним, більш узагальненим. Щодо пам'яті, то вони здатні обробити невеликий обсяг інформації, але міцно і легко запам'ятовують шляхом багаторазового повторення [5]. Одним з аспектів хорошого навчання є довільна увага, її розвиток гарантує молодшому школяреві успіхи в навчанні [13]. Змінюється пізнавальна сфера, дитина вже здатна оцінювати та аналізувати свої дії, тобто з'являється інтелектуальна рефлексія.

Психічний та емоційний розвиток молодшого школяра визначається, в першу чергу, видами його діяльності. До попередніх трьох (гра, праця, спілкування) додається навчальна діяльність. Але спілкування з однолітками, вчителями та оточуючими є ще одним способом впливу на особистість, а психологи визначають цей час саме періодом становлення особистості [3].

Навчання в школі вимагає від учня виконувати ряд обов'язків, зокрема й домашні завдання. В першу чергу, це часто змінює його стосунки з батьками, які висувають свої вимоги, що в свою чергу веде до конфліктних

ситуацій. Аналізуючи думки науковців, ми вважаємо, що варто зупинитися на дослідженнях О. Матвієнка, який говорить, що в молодших школярів часто змінюються стосунки з соціумом. Основна відмінність, яка виникає – це стосунки «дитина-вчитель», «дитина-батьки», тобто трансформувалася система «дитина-дорослий» [28]. Натомість І. Бех вказує нам на високу психологічну сприйнятливості молодших школярів до процесу виховання, вони співставляють поведінку дорослих і оцінюють таким чином власні дії [3].

Ми вважаємо, що ще однією важливою психологічною особливістю учнів початкової школи є їх готовність до розуміння та усвідомлення правил і норм поведінки, а також здатність до виконання. Тому вчителю слід враховувати вище згадані особливості для формування нормальної моральної сфери особистості молодшого школяра, мати чіткий план та контролювати виконання учнями відповідних правил та норм.

Психологічна література описує період молодшого шкільного віку, як найбільш нестабільний імпульсивний та емоційно-чутливий. Ми погоджуємось з твердженнями науковців та вважаємо, що саме на даному етапі найлегше впливати на розвиток емоційних та когнітивних здібностей, оскільки в психолого-педагогічному аспекті емоційна сфера лише починає якісно формуватися, а навчальна діяльність є однією з ключових у розвитку когнітивних здібностей.

Щодо фізіологічного розвитку, то відбувається активний ріст, розвиток мускулатури, як дрібної, так і великої, остання в молодших школярів розвинена значно краще. Такі активні зміни ведуть до швидкої втомлюваності школярів, адже різні види навчальної діяльності потребують не лише розумового, а й фізичного навантаження, наприклад письмо вимагає точної м'язової координації, тобто роботи дрібної мускулатури [13]. Ефективно працювати молодший школяр може протягом перших 20 хвилин уроку, що важливо при побудові його структури та подачі матеріалу [54].

Через інтенсивний ріст змінюється кістково-сполучний апарат, дітям важко довго сидіти, оскільки розвиток скелету часто супроводжується больовими відчуттями. Їй надалі залишається проблема з координацією, тому проблема з виходом за межі полів залишається актуальною під час письма. З часом здатність розподіляти навантаження на різні групи м'язів вдосконалюється, тому і рухи стають точними. Посилений розвиток молодших школярів обумовлює їх надмірну рухливість. Активні психологічні зміни, рухливість нервових процесів відображається на їх загальному стані.

Таким чином, перелічені нами психофізіологічні особливості молодших школярів вказують педагогу на важливість правильної побудови освітнього процесу, враховуючи їх він сприятиме повноцінному, всебічному розвитку та дітей, зможе сформувати в них комплекс знань, умінь та навичок необхідних для успішної навчальної діяльності.

Особливості розвитку учнів середнього шкільного віку тісно пов'язані з анатомо-фізіологічними та емоційно-вольові факторами. Слід зазначити, що середній шкільний вік співпадає з підлітковим віком. Більшість наукових досліджень описують його, як один із найважчих періодів розвитку людини. Акселерація, яка відбувається в цей час, зумовлює багато фізіологічних, гормональних та психологічних змін, що мають значний вплив на процес навчання.

В цей час підлітки значно зростають, збільшується маса та довжина тіла, в основному вони виглядають досить незграбно через значне подовження кінцівок відносно тулуба, посилюється діяльність внутрішніх органів, зустрічаються порушення в роботі центральної нервової системи, відбувається активне статеве дозрівання, зростає втомлюваність, може проявлятися неадекватна реакція та критичні зауваження з боку дорослого.

Слід зазначити, що підлітковий вік є переходом від дитинства до дорослості, а також це час становлення основи моральності, формування

принципів та переконань, які матимуть важливий вплив на життя особистості в майбутньому. Формується система соціальної зрілості, що і є основною характеристикою дорослішання. В цей час, спілкування з ровесниками зазнає змін, накопичується досвід міжособистісних взаємодій, бажання самоствердитися, досягти нового статусу [13].

Якщо порівнювати фізіологічну та соціальну зрілість, то в підлітків, соціальна сфера відстає, а системи спілкування часто зазнають протиріч. Як і для молодших школярів, провідною діяльністю учнів середнього шкільного віку є навчання, яке власне виступає видом суспільно-корисної діяльності, проте ще додається інтимно-особистісне спілкування, зокрема неформальне. Така різноплановість вкотре вказує на суперечливу психологічну природу учнів середнього шкільного віку. Тобто, як вже було зазначено – це період переходу від дитинства до дорослості, своєрідне проєктування зрілої людини, що повинна функціонувати в світі дорослих, проте, якщо проаналізувати це в іншому спектрі, то період підлітковості має досить великий віковий діапазон, що часто має не передбачувані діяльнісні прояви [3].

В контексті нашого дослідження, говорячи про емоційний розвиток школярів, слід зазначити, що поява такого компоненту свідомості як самооцінка має значний вплив на розвиток емоційної стабільності учнів. Є два види самооцінки: адекватна та не адекватна. Для середнього шкільного віку дуже часто притаманна неадекватна, занижена, або завищена самооцінка. Ми погоджуємось із твердженнями Ф. Хоппе і вважаємо, що вчителю варто прагнути підтримувати самооцінку учнів на високому рівні, стимулювати їх до прагнення бути успішними, уникати невдачі, а також допомагати їм оцінити власні можливості. Слід зазначити, що особистісний розвиток підлітка є надзвичайно складним, але важливим процесом. Тому, при навчанні учнів, домінувати має не формування когнітивних навичок, а саме особистісно-емоційний розвиток. Адже пріоритетним в освітньому

процесі є формування повноцінної, зрілої особистості, здатної навчатися, розвиватися, бути патріотом своєї держави. Сформоване світоглядне ставлення в підлітковому віці має значний вплив на формування характеру особистості в майбутньому.

Щодо когнітивного розвитку, то учні середнього шкільного віку вже добре освоїли процес навчання, вони мають певний набутий досвід та розумові здібності. Проте значний гормональний та фізіологічний розвиток часто впливають на бажання вчитися та розвиватися, зниження уваги, зниження самоконтролю. Вище зазначені фактори і є рушійними в розвитку емоційних здібностей. Зрозуміло, що підліткам важко стримувати свої емоції, вони часто проявляють маніпулятивну поведінку, бувають нестриманими, проявляють тривожність.

Наше дослідження покликане розкрити особливості впливу музичного мистецтва на емоційний та когнітивний розвиток, в цьому аспекті, слід зазначити, що якраз досить часто можна побачити прояв творчості в підлітків. Учні середнього шкільного віку дають відповіді, які суттєво відрізняються від стандартних, мають оригінальні думки та ідеї, які вони генерують дуже швидко та часто, проявляють чутливість до прекрасного, гнучкі у своїх міркуваннях, тобто здатні творчо мислити.

Старший шкільний вік – це період, що асоціюється з юністю. В цьому віці учень є повноцінною особистістю, активним учасником соціальної сфери. Для фізіологічного розвитку старшого школяра характерним є статеве зрілість, виокремлюється потяг до осіб протилежної статі, велика увага приділяється зовнішності.

Найбільшого впливу та розвитку зазнає соціальна сфера, юнаки повністю переосмислюють систему соціальних відносин, задумуються над сенсом життя, шукають власну ідентичність, прагнуть здобути статус дорослої особистості, прагнуть розвиватися. Ми вважаємо, що особливо вагомим фактором, з вище перелічених є проблема пошуку старшими

школярами сенсу життя, що вказує на розвиток соціальної сфери. Тут досить часто проявляється юнацький максималізм [13].

Провідною діяльністю й надалі залишається навчання, але вже виступає видом професійної діяльності. Тобто в самовизначенні старших школярів поступово починає з'являтися попередній вибір професії, що стимулює особистісну самореалізацію.

В старших школярів значного розвитку зазнають сприймання, мовлення, мислення, пам'ять та увага, тобто всі найважливіші психологічні процеси. Сприймання стає більш інтелектуалізованим, осмисленим, в мовленні з'являються складні конструкції, змінюється динаміка; мислення стає більш логічним, з'являється інтуїція; в пам'яті починає домінувати словесно-логічний тип, з'являються такі процеси як довготривалість та вибірковість учні здатні обирати для себе легший спосіб запам'ятовування; удосконалюється творча уява, школярі більш критично відносяться до витворів власної уяви, значно посилюється самоконтроль.

Емоційна сфера хлопців та дівчат починає відрізнятися. Розвиток емоцій починає бути напряду пов'язаний із самосвідомістю. Саме вона є новоутворенням для даної вікової категорії. Розвиток самооцінки, власна індивідуальність, ціннісні орієнтації, вольові зусилля є основними чинниками формування ідентичності учнів.

Для юнацького періоду також характерна структурна криза, яка має особливості прояву в дівчат та юнаків. Дівчата починають прагнути до самостійності, стають відвертими, гордяться власними успіхами, організовані, вимогливі, здатні до самоконтролю. Негативними проявами є хитрощі, корисливість, дратівливість, зухвалість. Юнаки стають упертими та наполегливими, також прагнуть сепаруватися від дорослого та стають самостійними, здатні до самоконтролю. Щодо негативних симптокомплексів, то можуть проявлятися лінощі, упертість, корисливість, недбалість, дратівливість, зухвалість.

Слід зазначити, що даний період, кризи можна значно ускладнити батьківським, або вчительським ставленням до юнаків, як до дітей, тобто постійним домінуванням, відчуженням, прагненням встановити контроль, що призведе до розвитку суперечностей та конфліктів. Даний період кризи завершує дитинство і є переходом від підліткового до юнацького віку.

Отже, здійснений нами аналіз психолого-фізіологічних особливостей розвитку учнів дав нам можливість прослідкувати зрозуміти особливості різних вікових груп школярів, а також шляхи та способи їх емоційного та когнітивного розвитку. Ми чітко побачили, як фізичний розвиток має вплив на психологічну сферу, а також прослідкували їх взаємозв'язок з освітньою діяльністю.

На основі проведеного аналізу психолого-педагогічної літератури, вважаємо за доцільне зазначити, що учні старшого шкільного віку не входитимуть в рамки нашого практичного дослідження, оскільки їх навчальна програма не передбачає вивчення музичного мистецтва, а отже ми не можемо прослідкувати, як виконавська діяльність вчителя музики може впливати на розвиток когнітивних та емоційних здібностей даної вікової групи.

1.1.2 Емоційні здібності як складова емоційного інтелекту

Наука психологія значну увагу приділяє опису емоцій, емоційних станів, почуттів, оскільки вважає їх ключовими якостями прояву людини ставлення до навколишнього, до інших людей, а також до себе та результатів своєї діяльності.

Слід зазначити, що світ емоцій багатогранний і кожна ситуація, в якій перебуває особистість змінює її емоційний стан. Саме поняття емоції є комплексним і складається з різних компонентів, що вимагають роботи когнітивних процесів [58].

У процесі становлення і розвитку особистість вчиться саморегуляції, тобто розпізнавати та усвідомлювати власні емоції, а також управляти ними, як наслідок може проявляти і приховувати свої емоції, а цей процес вже вважається здібністю і вимагає роботи інтелекту.

Розглядаючи емоційний інтелект ми прослідкували його зв'язок з емоційними та когнітивними здібностями, які відповідають за інтерпретативну та регулятивну функції емоційного інтелекту. Цікавим є те, що структурними компонентами емоційного інтелекту є:

- когнітивні здібності;
- емоційні здібності;
- адаптаційні здібності;
- соціальні здібності [58].

Аналізуючи когнітивні здібності в структурі емоційного інтелекту можемо стверджувати, що вони відповідають за ідентифікацію. Тобто сприйняття, розуміння власних емоцій вимагає значної розумової діяльності і є проявом когнітивних здібностей. В свою чергу емоційні здібності необхідні для регулювання емоцій, управління власними емоційними станами, вміння виражати і приховувати їх. Адаптаційні здібності є проявом самоконтролю та самомотивації. А вміння співпереживати емоційним станам інших людей, здатність їх підтримати, а також впливати та управляти емоціями інших є соціальними здібностями.

Враховуючи те, що емоційні здібності є складовою частиною емоційного інтелекту, слід детально розглянути дане поняття. Як і більшість наукових понять, «емоційний інтелект» не має однозначного трактування. Його продовжують досліджувати різні науковці, з різних аспектів та сторін, тому існує дуже багато його визначень.

З однієї сторони емоційний інтелект відповідає за регулювання власних емоцій: самоконтроль, самоусвідомлення, емпатія, тобто усвідомлення себе

та здатність спілкуватися та розуміти оточуючих. З іншої – його вважають основою інтелекту [14].

Згідно теорії Р. Бар-Она, емоційний інтелект є сукупністю різноманітних здібностей, що дають можливість успішно діяти в різних ситуаціях. Науковець вирізняє п'ять субкомпонентів в структурі емоційного інтелекту:

- саморозуміння;
- комунікативний потенціал;
- адаптаційні здібності;
- антистресовий потенціал;
- загальний настрій [58].

За Д. Гоулманом є п'ять елементів емоційного інтелекту:

- свідомість – здатність розпізнавати емоції, прислухатися до почуттів, оцінювати їх;
- самоконтроль – управління емоціями, відповідальність за власні дії, адаптивність, відкритість;
- мотивація – прагнення до досконалості, ініціатива, оптимізм;
- емпатія – здатність розпізнавати почуття інших;
- соціальні навички – спілкування, вміння переконувати, лідерство, співробітництво [9].

В довіднику Д. Майера, П. Соловйова, Д. Карузо вчені виділяють чотири основних напрямки емоційного інтелекту:

- оцінка і вираження емоцій;
- знання про емоції;
- керування емоціями;
- прийняття рішень [26].

На нашу думку, саме емоційний інтелект дозволяє особистості бути розумним з своїми емоціями та почуттями, він показує здатність та

відкритість до спілкування, розкриває вміння розуміти себе, свої емоції та емоції та емоційні стани інших. Емоційний інтелект необхідний в різних сферах життя, адже допомагає долати труднощі соціалізації, що важливо як для школи, так і роботи, формує лідерську позицію, що важливо для самореалізації. Невміння керувати своїми емоціями часто призводить до стресу, підвищують тривожність, а отже має вплив на фізичне та ментальне здоров'я. Однією з найважливіших сфер є взаємовідносини, саме розуміння себе і своїх емоцій дає краще розуміння почуттів інших, що створює можливість ефективного спілкування. Як бачимо, емоційний інтелект має вплив на важливі аспекти життя людини, що вказує на важливість його розвитку.

Ми погоджуємось із думкою відомих дослідників Д. Майєра та П. Соловйова, які стверджують, що чим більше в людини розвинутий емоційний інтелект, тим їй легше регулювати власними емоціями і емоціями інших [26].

Отож, аналізуючи різні визначення вважаємо, що емоційний інтелект трактується, як здібність людини контролювати свої емоції. Зрозуміло, що абсолютний контроль є недосяжним, але зовнішні прояви емоцій цілком підконтрольні, що дає можливість успішно вирішувати конфліктні ситуації. Слід зазначити, що емоційний інтелект не є вродженою рисою, його потрібно опановувати та розвивати. Найвдалішим періодом для розвитку емоційного інтелекту є молодший шкільний вік, адже це час, коли дитина легко все сприймає, в неї ще не достатньо сформовані особистісні якості, а початок навчання в школі забезпечує її всебічний розвиток.

На нашу думку, на розвиток учнів впливають два основних чинники. Перший – біологічний, тобто фізичний розвиток, стан здоров'я, що є базовою потребою людини. Другий – розвиваюче середовище, яким, в основному виступає школа. Ми погоджуємось із твердженнями багатьох науковців, які вважають, що чим більше розвинений емоційний інтелект, тим краще учні регулюють власні емоції, впливають на почуття інших, показують кращі

успіхи в навчанні. Отож для компетентного навчання учнів особливу увагу слід приділяти розвитку емоційного інтелекту, який є важливою складовою освітніх компетентностей [22]. Проте сам по собі навчальний процес не може впливати на розвиток емоційного інтелекту всіх учнів однаково, тут потрібне особистісно зорієнтоване навчання, покликане на створення умов, які впливатимуть не лише на розвиток учнів, але й на їх особистісні зміни.

Формуванню різних компонентів емоційного інтелекту сприяють:

- доброзичлива атмосфера;
- увага до кожного учня зокрема;
- культивування моральних та духовних цінностей;
- комунікація;
- гра і пошукова діяльність;
- діалогів навчального процесу;
- імітаційно-ігрове відтворення життєвих ситуацій та ролей;
- створення ситуацій для усвідомлення учнями особистісних цінностей.

В результаті такого підходу учні набувають важливих особистісних характеристик. Зокрема, в них з'являється відповідальність, прагнення до саморозвитку, формується позитивне мислення, толерантність. Тобто вони набувають тих рис, що повинні бути притаманні людині з високим рівнем розвитку емоційного інтелекту.

Слід зазначити, що вагомою складовою розвитку емоційного інтелекту учнів є діяльнісний підхід. Під час його реалізації навчально-освітній процес забезпечує учням досвід взаємодії з оточуючими. Вони набувають здатності навчатися самостійно, що вимагає не лише інтелектуальної праці, але й навичок взаємодії з іншими. Це реалізується в таких напрямках і формах роботи, як:

- рефлексія способів та умов дії;

- розвиток уяви;
- самоконтроль та самооцінювання результатів своєї діяльності;
- використання невербальних та вербальних засобів для досягнення результату в різних видах діяльності [20].

В аспекті формування емоційного інтелекту учнів також важливо реалізовувати компетентнісний підхід, що дає учням можливість комунікувати, формує в них вміння вчитися, керувати власними емоціями. Його реалізація відбувається, наступним чином:

- увага повинна бути зосереджена на цінності знань, що дають можливість розв'язувати різні життєві ситуації;
- самостійну навчальну діяльність учнів варто організовувати так, щоб вони здобували знання та нову інформацію шляхом спостереження за емоціями та поведінкою, не лише себе, але й оточуючих;
- запроваджувати методи інтерактивного навчання для отримання ефективної міжособистісної взаємодії;
- спонукати учнів до творчого використання набутих знань, умінь і навичок;
- сприяти формуванню і висловленню учнями власної думки, обґрунтування власної позиції.

Отже, ми вважаємо, що сучасні концепції та підходи до навчання, які спрямовані на створення умов внутрішньо-особистісних змін та розвитку учнів безумовно мають позитивні результати. В результаті реалізації вище перелічених підходів учні здатні комунікувати в різних сферах і видах діяльності, не лише на віртуальних просторах, що для них характерно, але й у реальному житті. Важливо, що вони вміють не лише вчитися, але й керувати своїми емоціями, розуміти емоції інших, а отже ставати загальнокультурною,

соціальною особистістю, що є важливою характеристикою наявності емоційного інтелекту.

Щодо розвитку емоційного інтелекту учнів, то власне сам освітній процес виступає своєрідним ланцюгом, який поєднує різні види, форми та етапи роботи, що утворюють складну систему становлення емоційного інтелекту.

В ході нашого дослідження, ми цікавимось впливом музичного мистецтва на формування і розвиток емоційних здібностей. Тому, вважаємо, що урок музичного мистецтва, в закладі загальної середньої освіти забезпечує не лише отримання учнями певного об'єму знань, умінь та навичок, він в першу чергу, вчить їх відчувати прекрасне, розуміти музику, творчо мислити, прислухатися до внутрішніх емоцій та почуттів, і таким чином впливає на розвиток емоційності. Ми не заперечуємо, що розвиток емоційного інтелекту відбувається протягом всього життя людини, але вважаємо, що особливо важливим є період навчання в школі, оскільки саме освітній процес забезпечує поетапність формування учнів.

Погоджуємось із думкою І. Андрєєвої, яка досліджуючи розвиток емоційного інтелекту учнів, вказувала на важливість і послідовність його розвитку. Вчена виділила наступні етапи формування емоційного інтелекту:

- навчальний – формування та усвідомлення емоційних станів, здобуття навичок саморегулювання;
- практичний – реалізація набутих знань, умінь та навичок для врегулювання і зміни поведінки в конкретних життєвих ситуаціях;
- пізнавальний етап – знайомство з емоціями, розуміння основних причин їх виникнення, пошук способів керування;
- мотиваційно-ціннісний етап – усвідомлення відповідальності за власні емоції та їх впливу на життєдіяльність;

- творчий – вміння креативно застосовувати емоційний інтелект в житті [20].

Слід зазначити, що розвиток емоційного інтелекту не обмежується вивченням одного предмету, він інтегрований і задіяний у всьому освітньому процесі. Проте, в ході нашого дослідження, ми описуємо урок музичного мистецтва, як основну форму здійснення творчої діяльності учнів та його вплив на розвиток різних компонентів емоційного інтелекту.

Саме урок музичного мистецтва передбачає розвиток емоційних здібностей, адже музика, в першу чергу, покликана викликати емоції. Крім того здійснюючи, такого роду, творчу діяльність, завжди враховуються індивідуальні особливості учнів, а здобуті знання сприяють інтелектуальному розвитку. Тобто відбувається реалізація вище перелічених нами підходів, а саме: особистісно-орієнтованого, компетентнісного та діяльнісного.

Емоційний інтелект можна розділити на міжособистісний та особистісний. Кожний з них реалізовується в процесі навчання на уроках музичного мистецтва, але необхідно впроваджувати різні форми навчання. Так, наприклад міжособистісний інтелект чудово реалізовується завдяки командній роботі, взаємо навчанню, під час виконання проєктів, у парних видах роботи та інтерактивних формах. Тоді як внутрішньо-особистісний інтелект вимагає індивідуального підходу.

Підсумовуючи, хочемо відзначити, що саме емоційний інтелект має важливе значення для успішного життя, саме тому його слід розвивати з раннього віку. Завдяки емоційному інтелекту діти вчаться розуміти власні емоції та бажання, вирізняти свої сильні та слабкі сторони, таланти та здібності. Високо розвинений емоційний інтелект допомагає учням досягти кращих результатів у навчанні, допомагає спілкуватися, сприяє вирішенню конфліктних ситуацій.

Ми вважаємо, що поняття розвитку емоційного інтелекту в учнів не достатньо розкрито та описане в науковій та психолого-педагогічній літературі, тому потребує подальшого вивчення.

1.1.3 Когнітивні здібності школярів та їх розвиток в умовах освітнього процесу

Від природи, всі люди народжуються з певними задатками, які відрізняють кожного окремого індивіда і мають виключно анатомо-фізіологічні особливості, тобто є вродженими. Саме задатки є передумовою розвитку здібностей. Вони є своєрідним природнім потенціалом людини. Проте, наявність певних задатків не гарантує появу здібностей. Для їх формування необхідний розвиток, адже не всі задатки, які є в людини від народження переростають у здібності, деякі так і залишаються нерозвинутими, а про деякі людина може й не здогадуватись.

Велика кількість наукових досліджень показують зв'язок між знаннями, вміннями та здібностями. Їх не зводять до навичок та умінь, але володіння знаннями та навичками має безпосередню залежність від здібностей. Важливо також те, що прояв здібностей в діяльності не можливий без володіння знаннями та вміннями.

Виходячи із вище сказаного, зрозуміло, що хоча і здібності залежать від природніх задатків, проте самі по собі вони є виключно результатом роботи. Здібності є індивідуальними, психологічними особливостями. Саме вони є основною умовою успішного здійснення того, чи іншого виду діяльності. Здібності забезпечують швидке формування умінь та навичок. Тема нашого дослідження розкриває виконавство, як важливий вид діяльності, а воно не можливе без здібностей. Виконавські вміння залежать від психологічних особливостей та здібностей особистості.

Існують різні види і класифікації здібностей, зокрема:

- загальні здібності (впливають на виконання різних видів діяльності, наприклад розумові);
- спеціальні (проявляються в специфічних видах діяльності, наприклад лінгвістичні, художні, математичні, спортивні та інші);
- теоретичні (потрібні в абстрактно-теоретичних міркуваннях);
- навчальні здібності (вміння засвоювати нові знання, формування вмінь та навичок);
- творчі (створення предметів матеріальної та духовної культури).

Серед інших класифікацій здібності поділяють на:

- когнітивні (прийом і обробка інформації, генерування ідей);
- емоційні здібності (усвідомлення та розуміння власних емоцій);
- соціальні (емпатія);
- адаптаційні здібності (самотивація, самоконтроль).

В контексті нашого дослідження, цікавимося когнітивними та емоційними здібностями, оскільки емоційні здібності в структурі інтелекту нами вже було описано вище, тому вважаємо за доцільне описати когнітивні здібності більш детально.

До категорії інтелектуальних вмінь належать когнітивні здібності. Щодо когнітивних здібностей, то вчені досі не дійшли до чіткої точки зору в тому чим вони є насправді. Відомий український психолог Ю. Гільбух класифікував когнітивні здібності. Вчений розділив окремі вміння на групи для сприйняття, збереження та обробки інформації [6]. Ж. Піаже трактує наявність когнітивних здібностей як основу інтелекту, що допомагає пізнавати оточуючий світ [9].

Вітчизняні педагоги А. Бобров та А. Усова когнітивні здібності називають пізнавальними й класифікують їх. Науковці стверджують, що вміння учнями самостійно здобувати знання є проявом когнітивних

здібностей [2]. В. Паламарчук пов'язує їх переважно з процесом мислення та здійсненням мисленневих операцій. Вчена визначає ряд умінь відповідно до етапів мислення [39]. В. Давидов стверджує, що когнітивні здібності є результатом навчальної діяльності. Засвоєння учнями знань є результатом процесу учіння, відповідно і розвитку пізнавальних функцій [10].

Американська психологічна асоціація подає наступне визначення когнітивним здібностям: це уміння, котрі є необхідними для виконання завдань, які пов'язані з навчанням, міркуванням, розумінням, сприйняттям, пам'яттю, усвідомленням. Тобто представлено вченими створена відповідна класифікація когнітивних навичок та прийомів:

- сприйняття – це складний процес синтезу і відбору інформації;
- увага – основа цілеспрямованої діяльності;
- пам'ять – можливість використовувати і зберігати інформацію за її необхідності тривалий час;
- мислення – це активні психічні дії направлені на вирішення певних задач;
- виконавчі функції – когнітивні процеси що дають можливість керувати власною поведінкою та діяльністю.

Говорячи про когнітивні здібності учнів, ми перш за все, розуміємо пізнавальні функції, засвоєння навчальної інформації, навчальні та пізнавальні вміння і навички. Ю. Бабанський та Ю. Гільбух запропонували, найвдалішу, на наш погляд класифікацію когнітивних вмінь учнів:

- вміння сприймати інформацію;
- розподілення уваги;
- раціональне запам'ятовування;
- розуміння, осмислення і виділення головного;
- вміння розв'язувати проблемні завдання;
- планування і самоконтроль навчальної діяльності;

- вміння застосовувати засвоєнні знання на практиці;
- усвідомлення якості і рівня здобутих знань [11].

Отже, як бачимо, роботу психічних процесів, що допомагають сприймати навколишній світ та адаптуватись в ньому називають когнітивними здібностями. До них відносять увагу, мислення, пам'ять, уяву, мову, сприйняття. Саме з їх допомогою відбувається отримання, обробка та запам'ятовування, зберігання і відтворення інформації. Ми вважаємо, що наявність когнітивних здібностей є надзвичайно важливою, адже з їх допомогою можна повноцінно реалізовувати різні завдання. Ці здібності впливають на формування способу мислення, уваги, пам'яті.

Аналізуючи вище сказане, слід зазначити, що когнітивні здібності – це функції мозку для зосередження уваги, мислення, запам'ятовування та обробки інформації. Їх наявність безпосередньо впливає на життя та діяльність, крім цього ці здібності допомагають в соціальному, особистому та професійному розвитку, без них важко уявити наш побут, спілкування, чи виконання будь-якої роботи, без когнітивних здібностей процес навчання стає неможливим. Наявність когнітивних здібностей в учнів допомагає їм навчатися, розв'язувати поставлені завдання, вирішувати проблеми, мислити.

Як бачимо, саме когнітивні здібності необхідні учням для обробки інформації. Не зважаючи на те, що ці навички частково вроджені, вчителям необхідно розвивати їх основну частину, щоб в учнів не з'явилася когнітивна недостатність, що в свою чергу веде до зменшення потенціалу навчання. Використання різних методів навчання, заохочування учнів до активності на уроці, створення позитивного освітнього середовища, заохочування, конструктивний зворотній зв'язок, стимулювання самонавчання є ключовими факторами у розвитку когнітивних здібностей учнів.

Отже, когнітивні здібності учнів є частиною їх загальних здібностей, вони забезпечують соціалізацію учнів та успішне здійснення освітнього процесу. Ці здібності є важливою складовою інтелекту, наявність якого, в

свою чергу, має вагоме значення для формування успішного життя. Високо розвинутий інтелект дає можливість учням показувати хороші результати навчання, допомагає в спілкуванні, а найголовніше дає можливість розуміти себе, власні бажання та емоції, сильні та слабкі сторони, талант, допомагає визначитись з майбутньою професійною діяльністю.

1.2 Виконавство як важлива складова фахової підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва

Ключовою характеристикою підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва є його професійне становлення в музично-педагогічній та інструментально-виконавській діяльності. Саме виконавська майстерність є фактором який формується та вдосконалюється під час навчання.

Ми погоджуємось з думкою Ю. Шевченка, і вважаємо, що вищі навчальні заклади покликані займатися підготовкою майбутніх вчителів музичного мистецтва, які успішно реалізовуватимуться в професійній діяльності. В цьому аспекті важливим є сформованість музично-виконавської компетентності [55].

Слід зазначити, що такого роду підготовленість дає можливість майбутньому педагогу впевненість в успішному здійсненні професійної діяльності. Адже музично-виконавське мистецтво допомагає майбутньому педагогу зацікавлювати учнів, викликати в них інтерес до музики та виконавського мистецтва, спонукати до творчості, викликати бажання вчитися. Тобто воно виступає своєрідним культурним феноменом.

Досліджуючи виконавську діяльність майбутнього вчителя музичного мистецтва, ми вважаємо, що слід детально проаналізувати поняття «музично-виконавське мистецтво». Пропонуємо розглянути, вище згадане поняття за двома напрямками: як процес та як явище.

Як процес музично-виконавське мистецтво забезпечує створення нових елементів музичної культури, тобто забезпечує концертну практику шляхом

виконання композиторських творів. Як явище музично-виконавське мистецтво є складовою художньої культури, що складається з сукупності музично-творчих продуктів створених суспільством. Як бачимо, дане поняття охоплює доволі широкий спектр явищ, оскільки містить в собі і поняття музичної освіти та виховання, і концертну діяльність, і музичний інструментарій, і музичну критику та інше [7].

Говорячи про фаховість підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва, варто зазначити, що його педагогічна майстерність є комплексом властивостей і якостей особистості, що дають можливість ефективно здійснювати педагогічну діяльність, а також поєднання професійних компетентностей, технологій та педагогічних дій [36].

Поняття виконавської майстерності та виконавської діяльності є ключовими факторами професійності педагога-музиканта. Дане поняття широко досліджується вченими. Наприклад, О. Рудницька та В. Федорчук трактує його, як ефективний засіб для розвитку митця [8]. Виконавську майстерність Н. Барсукова описує як складову професійно-особистісної майстерності. Вчена виділяє музичну, виконавську та педагогічну діяльність [2].

Л. Гончаренко поняття виконавської майстерності визначає як сукупність компонентів: технічних, художніх й інтерпретаційних вмінь, а також музично-теоретичний та виконавський аналіз. Ми погоджуємось з думкою вченої, що професійність проявляється в умінні втілювати і розкривати зміст музики, музичні образи за допомогою власних інтерпретувань [8].

На думку М. Михайленка виконавська майстерність базується на володінні інструментом та теоретичних знаннях. Науковець стверджує, що професійність інструментального виконавства побудована на постійному вдосконаленню техніки, а також володіння арсеналом технічно-виразових засобів інструмента [29].

Б. Кременштейн зосереджується на розкритті художньої і технічної складової виконавства та аналізує їх взаємодію. Вчений вважає, що у свідомості учнів, їх сприйнятті музичного твору не повинно бути роздільності між технікою виконавця і художнім інтерпретуванням твору, вони повинні сприймати настрій твору, в цілому Тоді, як виконавець, повинен вправно володіти і технічною майстерністю і художністю [34].

Аналізуючи думки різних вчених, ми вважаємо, що найбільш вдало досліджуване нами поняття було описане В. Федоришиним. На його думку виконавська майстерність майбутнього вчителя музичного мистецтва є високим рівнем його здатності до розкриття та усвідомлення змісту музичного твору художньо-технічними засобами. Майбутні педагогі-музиканти повинні володіти широким спектром компетентностей в галузі мистецтва, мати власну естетичну позицію в процесі художньо-образного інтерпретування музичних творів. Ми погоджуємось, що особливе значення має здатність захопити дитячу аудиторію. Отже, як бачимо, вчений виділив провідні аспекти виконавської діяльності. До них належать: раціональний, технічний та емоційний [53].

Слід зазначити, що професія вчителя музичного мистецтва є багатовекторною. За своєю специфікою вона передбачає поєднання різних видів діяльності. Зокрема це сольне виконавство, акомпанування, творче музикування, самостійна робота над музичним твором, робота в ансамблі, читання з листа, транспонування. Тобто це, передусім, володіння вчителем знаннями, уміннями та навичками для втілення вище перелічених видів роботи. І. Касілов характеризував їх наявність, як необхідну складову професійності, а також зазначав, що використання вчителем музичного інструменту в різноманітних заходах не лише підкреслює майстерність вчителя, але й дає можливість залучити до них велику слухацьку аудиторію [17].

На наш погляд, цікавою є думка І. Мостової, яка вважає, що педагогічно-виконавська та художньо-комунікативна діяльність є комплексом властивостей особистості педагога-музиканта, що дають можливість вільно втілювати художні ідеї музичних творів шляхом досконалого володіння інструментом для взаємодії з учнями.

Тобто саме виконавська діяльність допомагає вчителю музичного мистецтва виконувати музично-освітні та музично-виховні завдання уроку мистецтва. Вважаємо за доцільне зазначити, що особлива активність в сприйнятті музики учнями спостерігається саме під час живого виконання, тобто створюється атмосфера концертного виступу, яка є важливим стимулом для учнів. Про важливість володіння вчителем музичним інструментом говорив відомий композитор, педагог Д. Кабалевський. Він наголошував, що основною перевагою виконавства є «створення емоційної атмосфери, можливість бути прикладом для наслідування учням, а також можливість зупинитися і проаналізувати окремих музичний уривок» [15].

Як бачимо, майбутньому вчителю музичного мистецтва необхідно постійно вдосконалювати інструментально-виконавську майстерність, розширювати репертуар, вміти розкривати творчий задум композитора. Це має значення не лише на уроках мистецтва, але і під час проведення різних позакласних заходів.

Важливість виконавських компетентностей майбутніх вчителів музичного мистецтва описуються в нормативних державних документах. Так, у «Проекті стандарту вищої освіти» з предметної спеціалізації 014.13 Середня освіта (Музичне мистецтво) серед спеціальних фахових компетентностей надається увага здатності виявляти виконавські (інструментальні, вокально-хорові, диригентські), інтерпретаційні, артистичні уміння. Вчитель музичного мистецтва має «володіти сукупністю гностичних, проектувальних, комунікативних, організаторських умінь; інтегрувати складні професійні вміння гри на інструменті, співу, диригування

музичними колективами, музичного сприймання, запам'ятовування та інтерпретації; виявляти артистизм та виконавську надійність (самооцінку, самоконтроль, саморегуляцію)» [35].

Для більш детального висвітлення важливості значення виконавської підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва, ми провели аналіз, вище зазначеної підготовки на основі освітньої програми зі спеціальності 014 «Середня освіта (Музичне мистецтво)» кафедри музики Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (*див. Додаток Г*). Дана програма покликана підготувати конкурентоспроможних, високопрофесійних фахівців у галузі мистецької освіти, які зможуть бути активними в соціальному партнерстві та на ринку праці. Вона має на меті формувати в студентів необхідні компетентності, що дадуть їм змогу викладати музичне мистецтво якісно. Освітньою програмою передбачено вивчення методики проведення науково-дослідницької роботи в галузі мистецької педагогіки, а також теоретико-методичних концепцій.

Освітньо-професійна програма містить 73.3% обов'язкового компоненту (66 кредитів), що охоплює наступні навчальні дисципліни: Методологія науково-педагогічних досліджень у галузі музичного мистецтва і педагогіки; Інклюзивна педагогіка; Інформаційно-комунікаційні технології; Технологія викладання курсу «Мистецтво» у ЗЗСО; Професійно-особистісне становлення вчителя музичного мистецтва; Проблеми сучасної музичної культури; Музично-інструментальна підготовка; Вокальна підготовка» Хормейстерська підготовка; Виконавська майстерність з фаху; Хоровий концертно-виконавський практикум; Професійна (педагогічна) практика; Професійна (науково-педагогічна) практика; Кваліфікаційна (магістерська) робота. Вибірковий компонент складає 26.7% - (24 кредити), він дає можливість вибрати наступні дисципліни: Музична критика; Філософія музики; Оркестровий клас та практикум роботи з оркестром; Ансамблевий клас та практикум роботи з ансамблем; Розвиток музичного мистецтва та

освіти на Буковині; Основи звукорежисури; Лідерство та основи партнерської взаємодії в освітньому процесі; Інноваційні технології викладання музичного мистецтва у сучасній школі [35].

Дана програма має прикладну орієнтацію, що передбачає синтез мистецтва та педагогіки в процесі оволодіння фаховими компетентностями з викладання музичного мистецтва в освітніх закладах. Основний фокус освітньої програми ставиться на її інтегрованості, що полягає в підготовці здобувачів освіти, як викладачів музичних дисциплін в закладах загальної середньої освіти, які можуть самостійно трансформувати набуті професійні компетентності в роботі, а також як фахівців-виконавців (концертмейстерів, солістів, учасників ансамблів, хорів), що здатні до концептуального вербального виконавського оволодіння мистецькими творами. Як бачимо, дана освітньо-професійна програма має свої особливості, які полягають в підготовці фахівців, що здійснюватимуть професійну діяльність в умовах освітнього простору, удосконалюватимуть свою професійну майстерність, братимуть участь в мистецьких конкурсах та проєктах, будуть постійно вдосконалюватись в сфері музично-виконавської діяльності [35].

В ході нашого дослідження ми цікавимось дисциплінами виконавського циклу, тому вважаємо за доцільне більш детально проаналізувати їх.

Музично-інструментальна підготовка – основна мета навчальної дисципліни полягає в розвитку виконавських навичок майбутніх вчителів музичного мистецтва, вдосконалення навиків виконання інструментальних творів, систематизації виконавських знань, розвитку самостійності в роботі над музичними творами. Цей курс спрямований на здобуття студентами виконавського досвіду. Основою дисципліни є виконавське та теоретичне вивчення музичного твору, вивчення досвіду виконавської та музичної діяльності. Завдання даної дисципліни – навчити здобувачів реалізовувати художні та творчі завдання, що поставлені перед вчителем музичного

мистецтва в процесі роботи з учнями у закладі загальної середньої освіти. На основі вивчення дисципліни у майбутніх фахівців формується здатність аналізувати результати свого виконавства, вміння інтерпретувати музичні твори, вільно володіти інструментом. Основна форма роботи – індивідуальне заняття [44].

Вокальна підготовка – покликана розвивати виконавські навички з естрадного та академічного співу в майбутніх вчителів музичного мистецтва в ході їх фахової підготовки. Основна її мета полягає у вдосконаленні навичок виконання студентами вокальних творів різних стилів та жанрів, систематизації виконавських знань, сприянні самостійності в роботі над вокальним репертуаром. Завдання: вміння виконувати різножанрові та різностильові вокальні твори, підготовка майбутніх педагогів до оволодіння методичними, музичними й теоретичними знаннями в галузі вокально-педагогічної та вокально-виконавської діяльності, формування навичок і вмінь самостійної роботи над репертуаром, вміння передавати художній задум пісень, розвиток музичного сприйняття, мислення, уваги і творчих здібностей [43].

Хормейстерська підготовка. Мета: формування в майбутніх вчителів музичного мистецтва загальних та фахових компетентностей, виховання в них спроможності до вдосконалення вокальних, хорових, диригентських та хормейстерських навичок, розвиток здатності здійснювати вокально-хорову, музично-педагогічну та художньо-творчу діяльність. Дана навчальна дисципліна покликана ознайомити студентів з методикою хорової роботи на основі кращих зразків вітчизняної та зарубіжної хорової спадщини, а також творчим доробком буковинських композиторів, сучасним шкільним пісенним репертуаром. В процесі вивчення здобувачі вдосконалюють вокально-хорові навички, техніку диригування, вміють впроваджувати в практику здобуті диригентські якості, працюють з навчальним хором, вміють розробити та реалізувати план репетиційного заняття, інтерпретувати хоровий текст,

виступають впевненими організаторами та керівниками колективу, вміють виконувати шкільний пісенний репертуар під власний супровід, використовують здобуті знання в професійній діяльності [45].

Хоровий концертно-виконавський практикум. Мета: сформувати педагогічні засоби професійного розвитку майбутніх вчителів музичного мистецтва в процесі оволодіння теоретичними та практичними основами хорового мистецтва, виховувати потрібні практичні навички успішного керування хором в процесі концертно-виконавської діяльності. Завдання: вдосконалення навичок хорового співу, вокального слуху, виховання свідомого володіння голосом, здатності до аналізу звучання колективу, формування музично-художнього смаку, вміння розучувати хорові твори з різними колективами, а також засвоєння комплексу вокальних і хорових засобів, що забезпечують здобувачеві успішну роботу над хоровим репертуаром з будь-яким колективом [46].

Виконавська майстерність з фаху. Дана навчальна дисципліна відповідає за формування виконавської майстерності майбутніх педагогів. Вона побудована на основі розвитку хорових, інструментальних, вокальних виконавських навичок, а також систематизації теоретичних знань. Даний курс спрямований на набуття майбутніми вчителями музичного мистецтва виконавського досвіду. В основі «Виконавської майстерності з фаху» лежить виконавське і теоретичне вивчення музичних творів, вивчення музично-виконавського досвіду. Основні завдання полягають в реалізації художніх і творчих думок вчителя, відповідно до професійних обов'язків, в процесі роботи з учнями в закладі загальної середньої освіти. В ході вивчення даної дисципліни здобувачі вміють вільно володіти інструментом, в них сформовані навички хорового диригування та сольного співу, здатні самостійно інтерпретувати музичні твори, адекватно оцінювати й аналізувати результати своєї роботи [42].

Як бачимо, аналіз освітньої-професійної програми дав нам можливість окреслити навчальні дисципліни, що відповідають за підготовку здобувачів успішно здійснювати виконавську діяльність в професії. Слід зазначити, що окрім дисциплін виконавського циклу, на кафедрі музики окремо виділили в програму навчальну дисципліну «Виконавська майстерність з фаху», що побудована на синтезі виконавських складових: вокальній, хоровій, інструментальній.

Отже, під виконавською майстерністю майбутнього вчителя музичного мистецтва, ми розуміємо властивість особистості, що була сформована в процесі здійснення музично-виконавської діяльності, а також яка володіє системою засвоєних знань, умінь, гнучкими навичками, а також вміє інтерпретувати творчість. Основна мета виконавської діяльності майбутнього вчителя музичного мистецтва – це всебічний розвиток особистості, професійне володіння інструментом, виконання сольних творів, виступи в ролі акомпаніатора, знання та використання індивідуальних підходів у навчанні, використання різних форм та видів музичної діяльності, вміння сформувати в учнів інтерес до музичного мистецтва.

Ми припускаємо, що такого роду підготовка є особливо важлива у фаховому становленні музиканта, адже педагогічна діяльність тісно пов'язана з виконавством. Вона передбачає здобуття низки важливих професійних вмінь. Саме тому період навчання у вищому навчальному закладі є надзвичайно важливим етапом професійної сформованості. Слід зазначити, що для вчителя також надзвичайно важливим є не лише виконавські, а й імпровізаційні навички, адже навчання учнів це, перш за все, практична діяльність. Як бачимо, професія вчителя музичного мистецтва в закладі загальної середньої освіти включає в себе багато видів діяльності, що пов'язані з грою на музичному інструменті. Сучасний педагог повинен бути втіленням музично-естетичної культури в закладі загальної середньої освіти, саме з через любов вчителя до музики в учнів формується ставлення до

мистецтва, тобто він виступає своєрідним еталоном. В цьому аспекті необхідне володіння виконавськими навичками на високому рівні, адже саме через гру, спів та диригування педагог розкриває перед учнями багатий світ музичного мистецтва.

Вагоме місце в системі професійної підготовки належить вмінню поводити себе перед аудиторією, триматися на сцені під час керування хором, чи ансамблем, або під час гри на інструменті. Тому зазначаємо, що для успішного здійснення виконавської діяльності потрібні не лише бездоганне, технічне володіння музичним інструментом, але й артистичні та сценічні навички. Сценічні навички поділяються на три групи:

- професійних навиків – впливають на формування комплексу повноцінності музиканта;
- публічні навички – формують спроможність психіки виступити перед аудиторією;
- реакція виконавця на внутрішні і зовнішні подразники під час концертної діяльності [37].

Аналізуючи вище згадані навички вважаємо, що недостатнє володіння ними є шляхом до прояву надмірного сценічного хвилювання, що впливає на якість виконання музичного твору. В свою чергу зазначаємо, що сценічне хвилювання може бути також проявом рідкісних виступів перед публікою. Тому психологічна готовність вчителя музичного мистецтва до виконання творів перед шкільною аудиторією полягає у його готовності свідомо керувати набутими навичками під час виступу. Рушійною силою в цьому процесі повинно стати бажання педагога розкрити музичний твір, як духовне надбання для кожного слухача, прагнення відкрити прекрасне через власне виконання, бажання розкрити музичний образ. Сам процес виконання вимагає також взаєморозуміння між вчителем, як виконавцем та учнями, як слухачами. Вміння проявити артистизм є ще однією навичкою, яка допомагає досягти взаємності впливу на аудиторію через засоби музичного мистецтва

та відчутти вплив аудиторії на собі через емоційний відгук слухачів. Для успішного впливу на школярів виконання музичних творів вчителю варто майстерно володіти інструментом та голосом, розуміти художню цінність виконуваного твору, вміти передавати музичні образи та розуміти музику. Формування вище зазначених якостей – це тривалий і складний процес. Успішне навчання і виховання школярів на уроках музичного мистецтва можливе при майстерному володінні педагогом загально-педагогічних та виконавських навичків.

Отже, проведений аналіз науково-методичної літератури дав нам можливість з'ясувати, що розвиток виконавської майстерності майбутніх вчителів музичного мистецтва є однією із найактуальніших проблем фахової підготовки. В поглядах різних вчених зустрічаються великі розбіжності, проте більшість вважає інструментально-виконавську діяльність провідною якістю педагогічно-професійної майстерності. В свою чергу, ми зазначаємо, що виконавська діяльність є важливою системою знань, умінь і навичок, що забезпечують успішне здійснення, майбутнім педагогом, навчально-виховної діяльності. Виконавство є одним із способів самореалізації педагога-музиканта, як виконавця, а також сприяє розвитку інтересу в учнів до музичної діяльності завдяки вмінням вчителя втілювати власні інтерпретації, розкривати зміст музики, відтворювати музичні образи.

1.3 Методика розвитку емоційних та когнітивних здібностей учнів на уроках музичного мистецтва засобами виконавської діяльності вчителя

Урок мистецтва є основною формою розвитку музичних здібностей учнів в закладі загальної середньої освіти. Він поєднує в собі різні види діяльності, а саме: слухання музики, вокальна робота, хоровий спів, гра на дитячих музичних інструментах, а також опанування теоретичними знаннями. Кожний із, вище зазначених, видів музичної діяльності потребує реалізації виконавської майстерності вчителя. Правильна, а також чітка організація роботи вчителем сприяє розвитку музичних здібностей учнів, адже саме на уроці вирішуються основні завдання мистецької освіти.

Аналізуючи кожний вид музичної діяльності, що використовується на уроках мистецтва, можна чітко прослідкувати важливість виконавської діяльності вчителя та її вплив на розвиток здібностей учнів, зокрема й емоційних та когнітивних. Враховуючи це, ми вважаємо за доцільне описати різні музичної діяльності, що використовуються на уроках музики.

Сприйняття музики, або слухання є одним із основних видів діяльності на уроці музичного мистецтва. Така форма роботи знайомить учнів з класичною, народною, а також сучасною музикою. Вчитель музичного мистецтва може самостійно виконувати твори для слухання, або ж використовувати сучасні інноваційні технології. В будь якому разі, такий вид роботи потребує від вчителя продуманої вступної бесіди, перед процесом слухання, яка має на меті підготувати учнів до розуміння змісту музики, зацікавить їх, наштовхне на певні міркування та необхідні висновки [48].

Слід зазначити, що для того щоб реалізувати даний вид роботи вчитель повинен добре володіти музичним інструментом. Реалізуючи виконавську діяльність, в процесі слухання музики, найлегше викликати емоційний відгук в учнів. Живе виконання не залишить нікого байдужим, це не лише спосіб привернути увагу учнів, але й можливість їх зацікавити, викликати

емоційний відгук та бажання слухати музику. Зрозуміло, що не всі зразки, які пропонує програма, для сприйняття музики, може виконати сучасний педагог. Тоді на допомогу приходять інноваційні технології, проте сучасного учня цим важко здивувати.

На нашу думку, правильно організований процес сприйняття музики має безпосередній вплив на розвиток когнітивних здібностей, адже потребує розумової діяльності, зосередженості та здатності аналізувати, а також безпосередньо впливає на емоційну сферу учнів.

Важливим видом діяльності на уроці мистецтва є хоровий спів. Це найскладніший вид роботи, що проходить в кілька етапів та вимагає від педагога володіння вокально-хоровими навичками. Перш за все, процес розучування будь-якої пісні є тривалим, потребує розспівування, тобто і вокально-хорової роботи. Тут реалізуються кілька видів виконавської діяльності вчителя. Перш за все, ознайомлюючи учнів з виконавським репертуаром учитель також може сам заспівати пісню, під власний супровід, чи фонограму. В процесі роботи над піснею з учнями реалізуються не лише диригентські навички, але й вокальні. Таким чином на даному етапі роботи є необхідною виконавська діяльність педагога [49].

Щодо розвитку емоційних та когнітивних здібностей учнів, то зрозуміло, що процес співу вимагає зосередженої розумової діяльності, адже необхідно оволодіти вокальними та хоровими навичками, тобто чути і відтворювати музичні звуки, правильно дихати, співати в ансамблі, реалізовувати художній зміст твору, а це не легка робота, що задіює всі елементи емоційного інтелекту та когнітивні здібності. Якщо проаналізувати більш детально, то хоровий спів вимагає, в першу чергу, сприйняття музики, уваги від виконавця, доброї пам'яті, здатності мислити та виконувати музику, а все це є когнітивними процесами. Щодо емоційних здібностей, то зрозуміло, що спів викликає емоції у дітей, а реалізація емоційного інтелекту

відбувається через самоконтроль, емпатію та соціальні навички, що необхідні для роботи в колективі.

Іноді на уроках музичного мистецтва використовується гра на дитячих музичних інструментах, як вид виконавської діяльності. Слід зазначити, що вона більш характерна для дошкільних навчальних закладів, проте, як правило її включають в структуру уроків музичного мистецтва для учнів молодшого шкільного віку. Гра на дитячих музичних інструментах не є основним видом діяльності, але вона надзвичайно важлива для формування вмінь працювати в колективі, опановувати різні дитячі інструменти, дана виконавська діяльність надзвичайно мотивує учнів, сприяє формуванню в них стійкого інтересу до музики [57].

Аналізуючи вплив на когнітивну складову, зрозуміло, що гра на дитячих музичних інструментах стимулює розвиток розумових здібностей, адже вимагає зосередженої індивідуальної та колективної роботи, розмежувань функцій головного мозку, вміння сприймати інформацію, розподіляти увагу, розуміти та осмислювати, запам'ятовувати, контролювати та застосовувати здобуті навички. Говорячи про когнітивні здібності учнів, зрозуміло, що в процесі такої роботи, реалізуються пізнавальні функції, засвоюється навчальна інформація, тобто розвиваються навчальні та пізнавальні вміння і навички. Яскраве вираження емоцій, під час такої роботи, є однією із складових впливу на формування емоційного інтелекту. Гра на дитячих музичних інструментах може вдало реалізовуватись лише в тому випадку, якщо вчитель є хорошим виконавцем та володіє не лише педагогічними прийомами, але й різними музичними інструментами, в цьому випадку саме виконавство виконує основну функцію впливу на розвиток емоційних та когнітивних здібностей учнів.

Музично-ритмічна діяльність на уроках мистецтва покликана урізноманітнити процес навчання, вона дає можливість молодшим школярам відпочити, а також пластично проявитися за допомогою музики. Навіть такий

простий вид діяльності можна виконувати під музичний супровід вчителя, він викликає в учнів надзвичайно багато позитивних емоцій, а поруч з цим все одно відбувається сприйняття музики, втілення настрою почутого через рух, колективна робота, що в свою чергу, є складовими когнітивних здібностей та емоційного інтелекту.

Ми вважаємо, що найкраще виконавська діяльність вчителя музичного мистецтва реалізується під час проведення концертів, або виховних заходів. Це важлива форма роботи, не лише в структурі розвитку емоційних та когнітивних здібностей, але й у формуванні культурних цінностей учнів. Будь-який музичний захід вимагає великої підготовки педагога, це не лише написання сценарію, робота й розучування з учнями, але й, в першу чергу, виконавська діяльність, адже основну частину музичного супроводу виконує саме педагог. Отож, як бачимо, урок музичного мистецтва може впливати на розвиток когнітивних та емоційних здібностей учнів лише в тому випадку, якщо буде цікавим, структурованим, наповнений різними видами і формами музичної діяльності, а також якщо вчитель реалізовуватиме в процесі навчання виконавську діяльність.

Усвідомлюючи цінність виконавської діяльності вчителя музичного мистецтва слід розглянути компоненти виконавської стабільності, які є необхідними для успішного практичного втілення даного виду роботи.

Ефективній виконавській підготовці педагога передують принципи індивідуалізації, особистісної підготовки, гуманізації освіти, усвідомлення специфіки художньої та музичної мови твору, принцип культуровідповідності, інтеграції дисциплін. Саме виконавство є складною структурованою системою. Воно складається з різних елементів, компонентів та їх зв'язку між собою (*див Додаток В*).

Важливими компонентами виконавської діяльності вчителя мистецтва є:

- мотиваційно-оцінний ;

- змістовно-операційний;
- прогностично-рефлексивний;
- регулятивно-діяльнісний.

Мотиваційно-оцінний – зміст даного компоненту полягає в тому, які мотиви повинні спонукати вчителя до виконавської діяльності, тобто його готовність використовувати її в фаховій реалізації. Мотивація до виконавської діяльності є прагненням до вдосконалення педагогом рівня своїх можливостей. Ми погоджуємось із думкою Н. Гузій, яка говорила, що усвідомлена мотивація «зумовлює цілепокладання вчителя, як необхідний та відповідальний компонент його професійної праці, у якому проєктується її результат та способи досягнення» [10]. Ми вважаємо, що до втілення виконавської діяльності вчителя мотивує також потреба спілкуватися зі слухачами за допомогою музики, потреба у самовираженні, а також потреба в самому виконавському процесі, як способі впливу на слухачів. Слід сказати, що наявність мотивації є важливою умовою здійснення виконавської діяльності на уроках мистецтва, оскільки виконавство поєднує в собі різноманітні аспекти [19].

Музично-педагогічна діяльність вчителя музичного мистецтва має свою структуру, що визначається специфікою самої мистецької освіти. Основна її суть полягає у вирішенні педагогічних завдань через засоби музичного мистецтва. Основними елементами якісної фахової підготовки є педагогічний та музично-виконавський. Тому вчитель музичного мистецтва має добре володіти інструментом (сформовані навички гри), власним голосом (розвинений вокальний апарат), вміти якісно організувати навчально-виховний процес, працювати з різними учнівськими колективами, реалізовувати диригентські вміння і навички для успішного здійснення освітньої діяльності.

Змістово-операційний компонент визначає наявність необхідних теоретичних знань, умінь і навичок.

Аналізуючи погляди різних учених можемо стверджувати, що вміння є ваговою складовою виконавської діяльності, вони в свою чергу, базуються на знаннях та навичках. Тобто вміння формуються і виявляються з діяльності, вони є знаннями в дії. Як бачимо, між знаннями, уміннями та навичками існує взаємозв'язок, і це не змінне в контексті будь-якої діяльності, зокрема й виконавської. Цікавим є погляд Н. Кузьміна. Вчений трактує вміння, як здібності сформовані на основі знань і навичок, що забезпечують успішне виконання різних видів діяльності, в умовах, які змінюються [17]. Виконавська діяльність не можлива без здібностей, проте високий її рівень забезпечується вміннями. Зрозуміло, що виконавські вміння вчителя музичного мистецтва залежать від рухових навичок, які є результатом багаторазового повторення та систематичної роботи.

Отже, важливим є також те, що крім знань, умінь та навичок для успішної виконавської діяльності вчителя музичного мистецтва є необхідні ще й інші психофізіологічні властивості, зокрема задатки та здібності. Аналізуючи систему різних поглядів на феномен здібностей, зазначаємо, що й до виконавської діяльності вони розвиваються на основі задатків від природи. Якщо говорити про здібності, тоді має значення ще поняття обдарованості, і не лише як здатність показувати високий результат, але й раціонально використовувати власні можливості [19].

Прогностично-рефлексивний компонент реалізується через здатність вчителя прогнозувати результати роботи, а також рівень власного виконавства. Оскільки будь який публічний виступ потребує прогнозування, оцінювання та аналізу процесу виконання. Прогнозування у виконавстві є ознакою творчості самого вчителя [55].

Ми погоджуємось із дослідженнями М. Севастюк [51], яка вивчала особливості педагогічного прогнозування і зазначала, що складність педагогічного прогнозування обумовлена складністю самої педагогічної діяльності. Зрозуміло, що й прогнозування у виконавській діяльності, має ряд

труднощів пов'язаних з потребою швидко приймати рішення, синтезувати знання та виконавський досвід. У виконавській діяльності вчителя музичного мистецтва процес прогнозування вимагає розвитку творчої уяви, оскільки вміння прогнозувати результати своєї діяльності, апріорі, є ознакою творчої особистості вчителя [51].

Регулятивно-діяльнісний компонент виражається у здатності володіти собою, самоконтролі та саморегуляції. У педагогічній та виконавській діяльності вчителя музичного мистецтва важливо бути впевненим у собі, не відчувати страху перед аудиторією, вміти володіти собою та своїми емоціями, бути цілеспрямованим та рішучим, позитивно ставитись до учнів та своєї праці [40]. В характеристиці системи саморегуляції виконавця слід опиратися на емоційність. Адже сама виконавська діяльність часто виступає фактором емоційності, тому що постійна гра на публіку вимагає емоційного виконання, але є фактором стресовості. Ми погоджуємось з думкою І. Коваленка, який зазначає, що успішна виконавська діяльність вимагає вмінь психічної саморегуляції. У своєму дослідженні вчений описує сценічне хвилювання, як позитивний та негативний чинник якості виконання, що у різних пропорціях матиме різний вплив. На думку дослідника, саме емоційна стабільність є ключем до успішного публічного виступу [18].

Узагальнюючи, варто сказати, що всі перелічені компоненти перебувають у постійному взаємозв'язку, вони забезпечують можливості фахового розвитку педагога, що має позитивне відображення у його виконавській діяльності в цілому.

Отже мотиваційно-оцінний критерій відображає рівень мотивації вчителя до здійснення виконавської діяльності, змістово-операційний показує обізнаність педагога в сфері музичного мистецтва, прогностично-рефлексивний дає можливість оцінити результати власних виступів, регулятивно-діяльнісний показує розвиток сценічної витримки та рівень саморегуляції.

Як бачимо, для успішного здійснення освітнього процесу вчителю музичного мистецтва необхідно застосовувати, в процесі роботи, виконавство, як важливий фактор емоційного впливу на учнів. Успішність виконавської діяльності на уроці музики базується на втіленні вище зазначених компонентів виконавської стабільності. Цінність виконавської діяльності (інструментальної, вокальної, хорової) вчителя музичного мистецтва полягає в тому, що її використання, в різних формах роботи, на уроках, сприяє розвитку емоційних та когнітивних здібностей учнів.

Висновки до I розділу

В даному розділі ми проаналізували психолого-педагогічну та музичну наукову базу з досліджуваного питання. Зокрема, нами було розглянуто теоретичні основи розвитку емоційних та когнітивних здібностей учнів.

Аналіз наукової літератури дав нам можливість прослідкувати особливості впливу виконавської діяльності вчителя на уроках музичного мистецтва на психоемоційну сферу учнів.

В першому розділі ми також детально описали основи розвитку учнів різного шкільного віку. Проаналізовані нами психофізіологічні особливості школярів дають розуміння правильної побудови освітнього процесу, для найбільш ефективного їх розвитку.

Розгляд емоційних та когнітивних здібностей учнів спонукав нас детально розглянути досліджувані поняття. Аналізуючи емоційну сферу школярів, детально описано погляди різних науковців з питання розвитку емоційного інтелекту в навчально-виховному процесі. В ході нашого дослідження, ми цікавимось впливом музичного мистецтва на формування і розвиток емоційного інтелекту. Тому, вважаємо, що урок музичного мистецтва, в закладі загальної середньої освіти, забезпечує не лише отримання учнями певного об'єму знань, умінь та навичок, він в першу чергу, вчить їх відчувати прекрасне, розуміти музику, творчо мислити, прислухатися до внутрішніх емоцій та почуттів, і таким чином впливає на розвиток емоційного інтелекту. Говорячи про когнітивні здібності учнів, ми перш за все, розуміємо пізнавальні функції, засвоєння навчальної інформації, навчальні та пізнавальні вміння і навички.

В першому розділі кваліфікаційної роботи значна частина уваги приділена саме виконавській діяльності вчителя музичного мистецтва та її впливу на розвиток емоційних та когнітивних здібностей учнів. Слід зазначити, що ми описали виконавство, як важливу складову фахової підготовки педагога, розкрили компоненти виконавської стабільності, а саме:

мотиваційно-оцінний, змістовно-операційний, прогностично-рефлексивний, регулятивно-діяльнісний. А також на основі аналізу освітньо-професійної програми кафедри музики Чернівецького національного університету показали особливості виконавської підготовки педагога-музиканта.

Опис уроку музичного мистецтва, як основної форми роботи в закладі загальної середньої освіти, спонукав нас розкрити різні види музичної діяльності, що використовуються на уроці. Ми прослідкувати методіку впливу виконавської діяльності вчителя музичного мистецтва у різних видах та формах роботи та показали як виконавство впливає не лише на розвиток музичних здібностей, а й емоційних та когнітивних.

Таким чином, можемо зробити висновок, що виконавська діяльність є одним із способів самореалізації педагога-музиканта, як виконавця, а також сприяє розвитку інтересу в учнів до музичної діяльності завдяки вмінням вчителя втілювати власні інтерпретації, розкривати зміст музики, відтворювати музичні образи.

РОЗДІЛ ІІ. ПРАКТИЧНА РОБОТА ПО ВПЛИВУ ВИКОНАВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛЯ НА РОЗВИТОК ЕМОЦІЙНИХ ТА КОГНІТИВНИХ ЗДІБНОСТЕЙ УЧНІВ

2.1 Зміст практичної роботи

Зміст практичної роботи нашого кваліфікаційного дослідження, базується на вивченні особливостей впливу виконавської діяльності вчителя музичного мистецтва на розвиток когнітивних та емоційних здібностей учнів на уроках мистецтва в закладі загальної середньої освіти. Ми здійснювали наше практичне дослідження протягом першого семестру 2023-2024 навчального року в Чернівецькому ліцеї № 14.

В практичній роботі взяли участь учні 1-7 класів вище зазначеного ЗЗСО. Готуючись до здійснення практичної роботи ми визначили, що якщо в освітній процес включати виконавську майстерність вчителя, то можна ефективно розвивати емоційні та когнітивні здібності учнів. Виходячи з цього, в роботі ми застосовували виконавську майстерність вчителя в різних формах та видах діяльності, на уроках музичного мистецтва, а також виховних заходах.

Практичне дослідження ми проводили в декілька етапів:

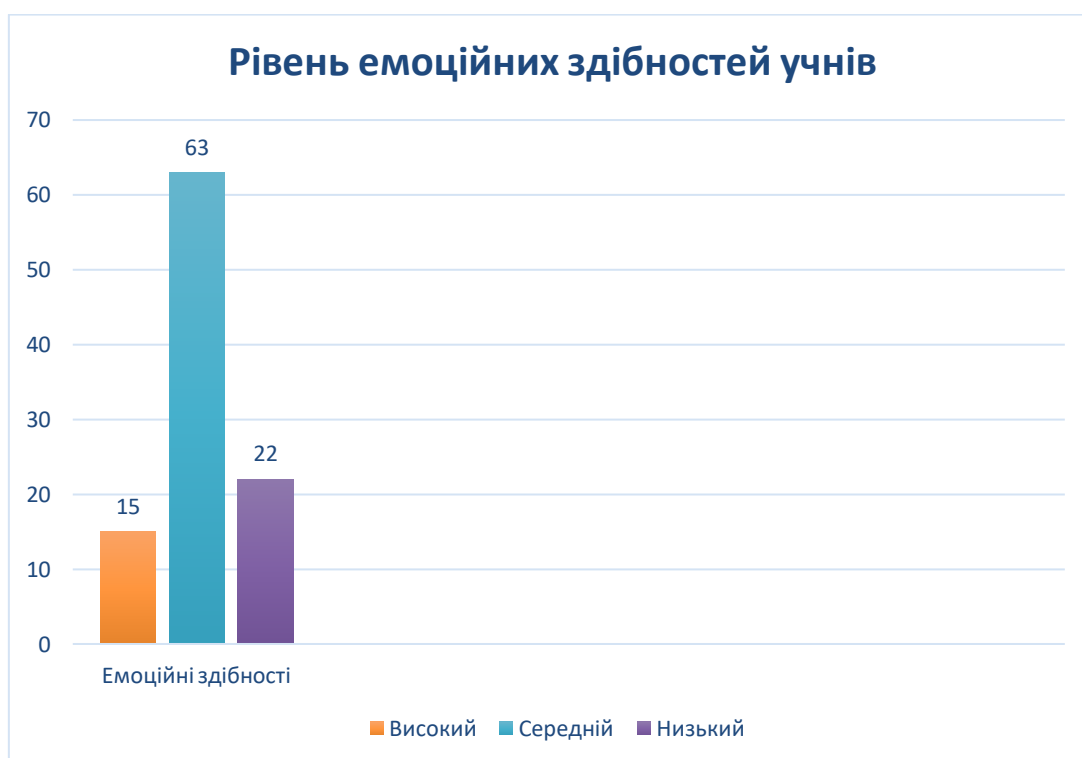
1. Аналіз досліджуваного явища:

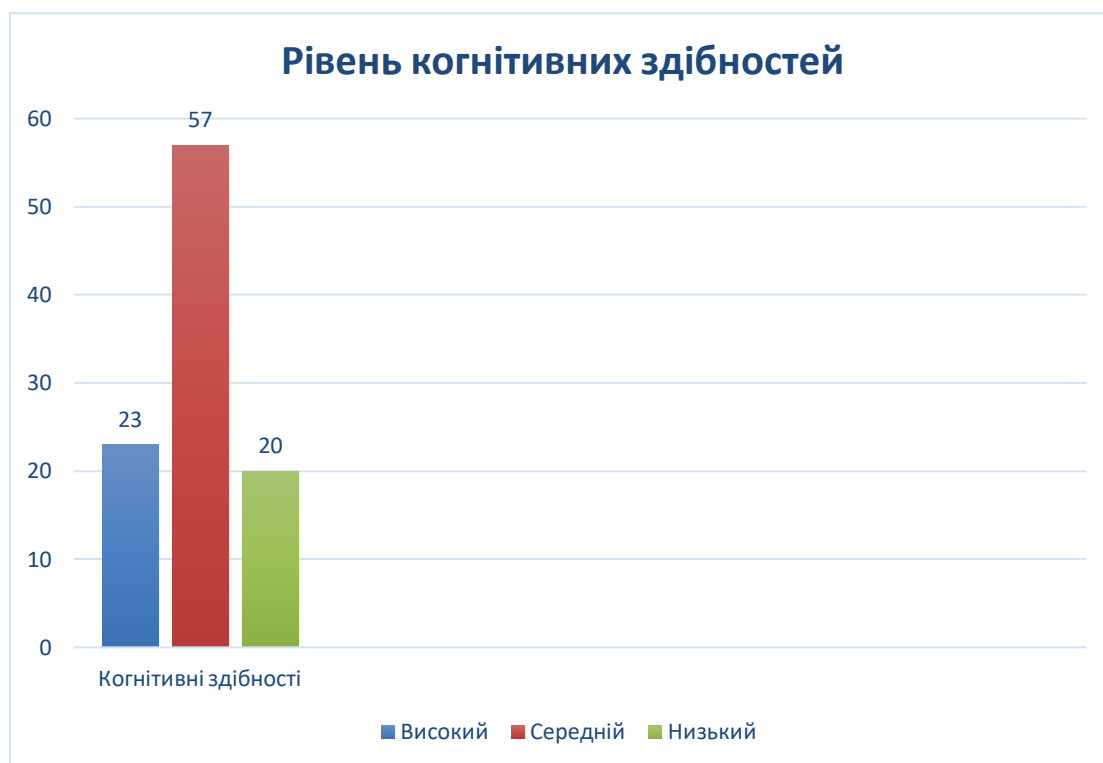
- аналіз та вивчення емоційних та когнітивних здібностей учнів різних класів;
- аналіз навчальних програм «Мистецтво» (інтегрований курс) для закладів загальної середньої освіти (автори Масол Л. М., Проскіна О. В.);
- аналіз навчальних планів;
- дослідження матеріалу для слухання;
- пошук можливості включення виконавської діяльності вчителя у репертуар для вивчення;

Проведення першого етапу дало нам можливість детально вивчити та проаналізувати навчальні програми і навчальні плани для того, щоб побачити можливість включення виконавської діяльності вчителя в інтегральні уроки «Мистецтва». На цьому етапі ми також досліджували наявні емоційні та когнітивних здібностей учнів для подальшого з'ясування рівня їх зростання під впливом здійснення виконавської діяльності на уроках музичного мистецтва.

Для того, щоб провести експериментальне практичне дослідження та проаналізувати рівень розвитку когнітивних та емоційних здібностей учнів, нами було розроблено тестування, як допоміжний вид дослідження, що дав нам розуміння наявності вище згаданих здібностей та чітке бачення способів впливу на їх подальший розвиток.

Проведений нами тестовий опитувальник показав наступні результати:

Проведення експериментального практичного дослідження потребувало чіткого планування і підбору методів, а саме:

- аналіз освітніх документів;
- вивчення інформаційних джерел;
- метод порівняння;
- метод узагальнення;
- ілюстративні методи;
- метод спостереження;

Кожен із вище зазначених методів мав велике значення для втілення нашого практичного дослідження. Аналіз освітніх документів, навчальних планів та різних інформаційних джерел дав можливість опрацювати велику кількість документів з досліджуваного питання, що стало методичною базою дослідження та розкрило підґрунтя для подальшого втілення виконавського впливу в практичну діяльність. Метод спостереження призначений для послідовного аналізу інформації, що з'являлася в ході нашої роботи. Він дав

нам можливість слідкувати за емоційними та когнітивними здібностями учнів в процесі здійснення освітньої діяльності. Ілюстративний метод став для нас відображенням виконавської діяльності вчителя музичного мистецтва. Метод порівняння є рушійним в узагальненні інформації про когнітивні та емоційні здібності учнів до проведення практичного дослідження і після для підбиття його результатів.

2. Постановка практичної роботи.

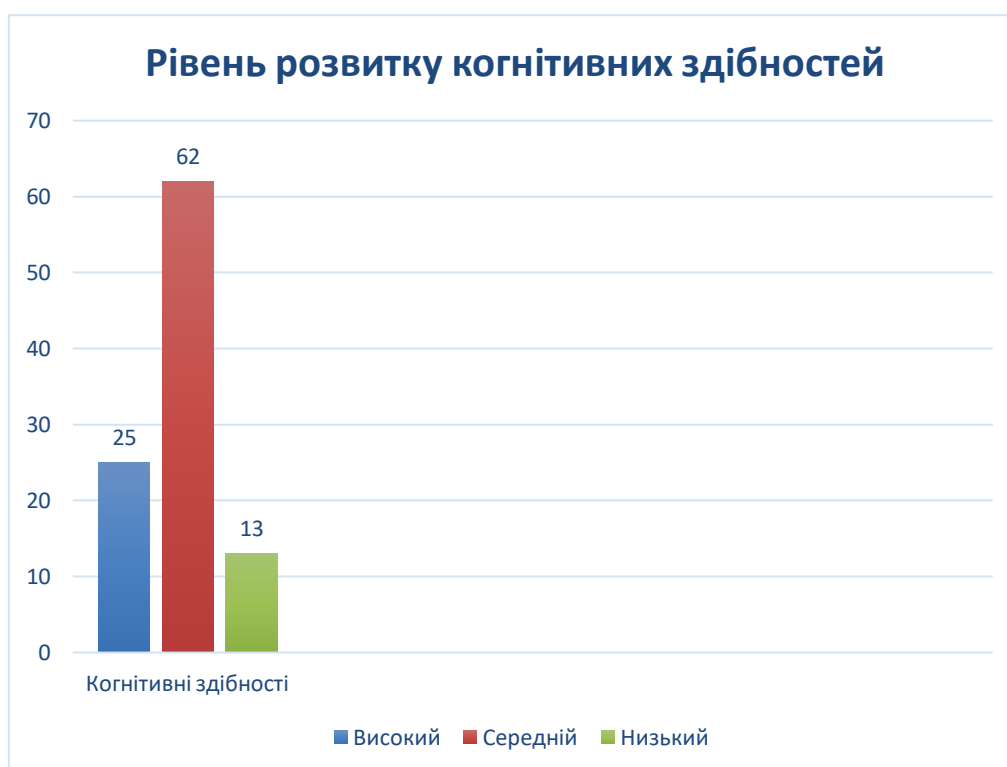
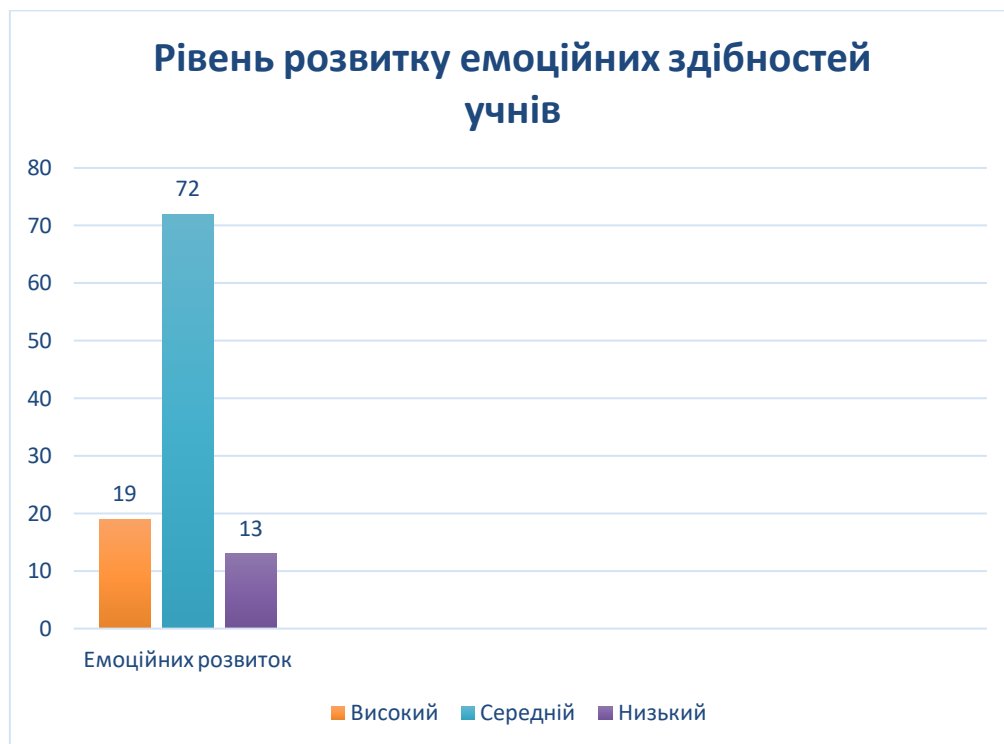
Другий етап кваліфікаційного дослідження передбачав здійснення практичної роботи. Ми проводили її в кілька етапів, в процесі освітньої діяльності в закладі загальної середньої освіти, а також позашкільних заходах. Практичне дослідження передбачало:

- проведення позакласних виховних заходів: «Цікавий світ музики» (для учнів 5 класу); «Ми разом непереможні» (для учнів 7 класу);
- проведення уроків з музичного мистецтва з використанням різних аспектів виконавської діяльності: гри на музичному інструменті, співу, диригування, в різних видах і формах музичної роботи на уроках мистецтва;

3. Аналіз результатів практичної роботи.

Останній етап практичної роботи передбачав підбиття підсумків та аналіз результатів впливу виконавської діяльності вчителя музичного мистецтва на розвиток емоційних та когнітивних здібностей учнів. На цьому етапі ми провели повторне тестування з метою виявлення ефективності методики, яку ми використали в процесі роботи з учнями на уроках музичного мистецтва в закладі загальної середньої освіти. Результати тестування дали нам можливість провести узагальнення здійсненого нами експериментального практичного дослідження та побачити значення впливу виконавської діяльності вчителя на розвиток досліджуваних здібностей учнів.

Повторно проведений нами тестовий опитувальник показав наступні результати:

2.2. Методика практичної роботи

Опис експериментального уроку музичного мистецтва в 1 класі

Чернівецького ліцею № 14

на тему: «Зустрічаймо»

Мета уроку:

навчальна: познайомити з поняттями вокальна та інструментальна музика, закріпити поняття хоровод, пісня-хоровод, пісня-танець, формувати вміння сприймати та виконувати музику;

розвиваюча: розвивати ритмічний слух, виховувати повагу до творів світової класики, до українських народних пісень

виховна: виховувати любов та інтерес до музичного мистецтва, розвивати фантазію та творчу уяву,

Музичний матеріал: Едвард Гріг «На весні», українська народна пісня «Вийди, вийди, сонечко»

Наочні посібники: Мистецтво Т.Є. Рубля, Т. Л. Щеглова І. Л. Мед

Обладнання: музичний інструмент (акордеон),ТЗН (ноутбук).

Тип уроку: комбінований, урок введення у тему.

Структура уроку:

I. Організаційний момент

- учні заходять до класу під музичний супровід;
- музичне вітання;
- перевірка готовності класу до уроку;

II. Актуалізація опорних знань

- аукціон знань (опитування учнів);
- перевірка та закріплення матеріалу вивченого на попередньому уроці;

III. Мотивація навчальної діяльності

- зацікавлення тематикою уроку;
- обговорення вокальних пісень;

- ілюстрування;

IV. Основна частина

- підведення до теми уроку;
- подання нового матеріалу;
- слухання музики;
- аналіз прослуханої музики за допомогою питань вчителя;

Фізкульт хвилинка.

V. Вокально-хорова робота

- розспівування;
- пофразове розучування;
- виконання під музичний супровід;

Творче завдання (ритмічна вправа)

VI. Підсумок уроку

- презентація;
- відповіді на питання вчителя.

Аналіз виконавської діяльності вчителя на уроці музичного мистецтва в 1 класі.

Важливість використання виконавської діяльності вчителя, на даному уроці, демонструється вже від його початку: вхід учнів під музичний супровід. Такий початок налаштовує здобувачів на творчу діяльність протягом уроку та дарує позитивні емоції. Основний акцент виконавської діяльності вчителя музичного мистецтва було поставлено на етап вокально-хорової роботи, що вимагав прояву різних видів виконавства. Демонстрування пісні під власний акомпанемент є прикладом вдалого поєднання вокально-інструментальної виконавської діяльності. Слід зазначити, що пофразове розучування з учнями вимагає від вчителя диригентських навичок, що є ще одним елементом виконавства.

Під час цього уроку, учні активно працювали, творча робота сприяла розвитку їх уяви, уваги, пам'яті.

Опис експериментального уроку музичного мистецтва в 2 класі Чернівецького ліцею № 14

на тему: «Чарівні перетворення»

Мета уроку:

навчальна: продовжувати ознайомлювати учнів з особливостями та властивостями музичної мови;

розвиваюча: розвивати емоційну сферу учнів, вміння розрізняти настрої музики;

виховна: виховувати в учнів культуру слухання музики та зацікавленість нею.

Музичний матеріал: О. Янушкевич, М. Ясакова «Весняні котики»,

Наочні посібники: Мистецтво Т.Є. Рубля, Т.Л. Щеглова І.Л. Мед

Обладнання: музичний інструмент (акордеон),ТЗН (ноутбук); відеозаписи музичних творів

Тип уроку: комбінований, урок введення у тему

Структура уроку:

I. Організаційний момент

- вхід під музичний супровід;
- вітання;
- перевірка готовності до уроку;

II. Актуалізація опорних знань

- опитування учнів;
- перевірка та закріплення матеріалу;

III. Мотивація навчальної діяльності

- підведення до теми уроку;
- питання про довгі і короткі ноти;

IV. Основна частина

- підведення до теми уроку;
- ознайомлення з тривалостями нот;
- слухання музики;
- аналіз прослуханої музики за допомогою питань вчителя;

Фізкульт хвилинка відповідно до теми.

Гра «Визнач інструмент».

V. Вокально-хорова робота

- розспівування;
- пофразове розучування;
- виконання під музичний супровід;

Творче завдання (ритмічна вправа)

VI. Підсумок уроку

- презентація;
- відповіді на питання вчителя.

Аналіз виконавської діяльності вчителя на уроці музичного мистецтва в 2 класі.

Проведений нами урок музичного мистецтва вимагав високих виконавських вмінь педагога. Слід зазначити, що основний акцент виконавської діяльності вчителя був поставлений на етап слухання музики, що було дуже несподівано для учнів, оскільки вони звикли слухати музичні твори через програвачі. Для здійснення цього типу роботи вчитель повинен добре володіти інструментом для втілення музичних образів. Такого роду виконавська діяльність дає можливість якісніше провести слухання музики, адже після прослуховування педагог може зупинитися на окремих фразах твору, підкреслити певні моменти, працювати з динамікою та іншими засобами музичної виразності. В свою чергу, слухання музики у виконанні вчителя посилює інтерес в учнів, вони проявляють більшу зосередженість,

краще запам'ятовують музичний матеріал, можуть висловлюватись про почуту музику, придумують власні образи. Отже збагачується їх уява, увага, розвивається пам'ять, що показує вплив виконавської діяльності на розвиток їх когнітивних здібностей. Щодо емоційного розвитку, то власне живе виконання на інструменті є основним елементом їх зацікавлення, що викликає в молодших школярів емоційний відгук.

Опис експериментального уроку музичного мистецтва в 3 класі Чернівецького ліцею № 14

на тему: «Політ фантазії»

Мета:

навчальна: всебічний художньо-естетичний розвиток особистості дитини, освоєння нею культурних цінностей у процесі пізнання мистецтва; познайомити учнів з творчістю А. Шнітке, Р. Шумана та Ю. Щуровського,

розвиваюча: розвиток емоційної сфери учнів, збагачення естетичного досвіду, формування в них умінь сприймати, аналізувати, інтерпретувати, оцінювати мистецтво, виявляючи до нього емоційно-ціннісне ставлення;

виховна: виховання здатності застосовувати мистецтво для отримання задоволення та емоційного самопізнання, толерантного ставлення до мистецтва різних народів

Музичний матеріал: А. Шнітке «Політ», Ю. Щуровський «Фантастична п'єса», Р. Шуман «Фантастичний танець».

Обладнання: музичний інструмент (акордеон), ТЗН (ноутбук).

Тип уроку: комбінований, урок введення у тему.

Структура уроку:

I. Організаційний момент

- вхід під музичний супровід;
- музичне привітання;

- перевірка готовності до уроку;

II. Актуалізація опорних знань

- опитування учнів;
- закріплення матеріалу попереднього уроку;

III. Мотивація навчальної діяльності

- підведення до теми уроку;
- розмова про фантазії;

IV. Основна частина

- підведення до теми уроку;
- прослуховування творів;
- ознайомлення з музичною імпровізацією;
- аналіз прослуханої музики за допомогою питань вчителя;

Гра «Луна».

Перегляд мультфільму.

V. Вокально-хорова робота

- розспівування;
- пофразове розучування;
- виконання під музичний супровід;

Творче завдання (ритмічна вправа)

VI. Підсумок уроку

- презентація;
- відповіді на питання вчителя.

Аналіз виконавської діяльності вчителя на уроці музичного мистецтва в 3 класі.

Урок музичного мистецтва передбачає різний прояв виконавських вмінь вчителя від його початку і до виходу учнів з класу. Вхід учнів під музичний супровід, слухання музики, демонстрування пісні, вокальна та хорова робота, виконання ритмічних вправ та музичних ігор вимагають від

педагога вміння добре володіння вокально-інструментальними, хоровими та диригентськими вміннями. Під час проведення даного уроку основний акцент виконавства був поставлений не на основні етапи уроку, тобто слухання музики та вивчення пісні, а на додаткові. На даному уроці учні виконували ритмічну вправу під музичний супровід вчителя, а також була проведена музична гра. Такого роду діяльність є необхідним елементом для роботи з молодшими школярами.

Опис експериментального уроку музичного мистецтва в 4 класі Чернівецького ліцею № 14

на тему: Мистецькі візерунки з теплих країв

Мета:

навчальна: ознайомитись з культурою Закавказзя, вдосконалювати вміння сприймати та творчо інтерпретувати музичні твори, формувати культуру слухача;

розвиваюча: розвивати здібності аналізувати музичні твори, вдосконалювати вокально-хорові навички, заохочувати до музикування;

виховна: емоційність виконання, ціннісне ставлення до музичної культури народів світу

Виховна: виховувати інтерес та любов до українських традицій

Музичний матеріал: Р. Лагідзе «Тбілісо», «Лезгінка», «Хорумі» (балет Сухішвілі) Г. Гусейнлі «Курчатка».

Обладнання: музичний інструмент (акордеон),ТЗН (ноутбук); відеозаписи музичних творів

Тип уроку: Засвоєння нових знань

Структура уроку:

I. Організаційний момент

- вхід учнів під музичний супровід;
- музичне привітання;

- перевірка готовності до уроку;

II. Актуалізація опорних знань

- тематичні ілюстрації;
- проведення аукціону знань;
- закріплення матеріалу попереднього уроку;

III. Мотивація навчальної діяльності

- розповідь відповідно до теми уроку;
- ілюстрації;
- відеоматеріал;

IV. Основна частина

- презентація до заняття;
- обговорення різниці між піснею та колядою;
- прослуховування творів;
- аналіз прослуханої музики;
- підбирання ознак для характеристики музики

Фізкультхвилинка.

V. Вокально-хорова робота

- розспівування;
- розучування твору по фразах;
- виконання під музичний супровід;

Творче завдання (ритмічна вправа)

VI. Підсумок уроку

- відповіді на питання вчителя;

Аналіз виконавської діяльності вчителя на уроці музичного мистецтва в 4 класі.

Даний урок музичного мистецтва покликаний розвивати здібності аналізувати музичні твори, вдосконалювати вокально-хорові навички, заохочувати до музикування, виховувати емоційність через виконавську

діяльність вчителя. Розвиток вище згаданих емоційних та когнітивних здібностей відбувається шляхом залучення учнів до спільної виконавської діяльності з вчителем, що передбачено кожним етапом уроку. Основна увага направлена на вокально-хорову роботу, де школярі були залучення до співу під інструментальний супровід педагога, а також проводилась спільна вокальна робота. Такого роду виконавська діяльність позитивно впливає на розвиток досліджуваних нами здібностей.

Опис експериментального уроку музичного мистецтва в 6 класі Чернівецького ліцею № 14

на тему: Ансамбль: у єдності – гармонія. Музичні та хореографічні ансамблі.

Мета:

навчальна: виявити характерні риси ансамблевого виконання, познайомити з різновидами ансамблів за жанрами, складом, манерою виконання;

розвиваюча: розвивати творчу активність, музичну пам'ять, слух під час слухання музичних прикладів, спостережливість.

виховна: виховувати естетичний смак, інтерес, любов до музики, найкращі моральні якості учнів;

Музичний матеріал: Р. Паулс «Золоте весілля»; фрагменти виступів ансамблів «Пікардійська терція», «Зозуленька»,

«Київські солісти», Національного заслуженого академічного ансамблю танцю України імені Павла Вірського, Буковинського ансамблю пісні і танцю, тріо гітаристів, джаз-бенду, ВІА «Земляне»;

Обладнання: музичний інструмент (акордеон), ТЗН (ноутбук);

Тип уроку: введення в тему.

Структура уроку:

I. Організаційний момент

- вхід учнів під музичний супровід;

- музичне привітання;
- створення різдвяно-новорічного настрою;

II. Актуалізація опорних знань

- електронна дошка з наочним матеріалом;
- проведення аукціону знань;
- перевірка та закріплення матеріалу попереднього уроку;

III. Мотивація навчальної діяльності

- розповідь про вокальний ансамбль;
- ілюстрації та відео;

IV. Основна частина

- вступна бесіда відповідно до теми;
- слухання фрагментів виступів;
- аналіз прослуханої музики;
- засвоєння різниці між колядою та піснею;
- ознайомлення учнів з різними видами ансамблю;

Гра «Асоціації»

V. Вокально-хорова робота

- розспівування;
- розучування твору по фразах;
- виконання під музичний супровід;

Творче завдання (ритмічна вправа)

VI. Підсумок уроку

- відповіді на питання вчителя;

Аналіз виконавської діяльності вчителя на уроці музичного мистецтва в 6 класі.

Протягом уроку ми працювали над розвитком когнітивних та емоційних здібностей учнів шляхом впливу на них виконавської діяльності вчителя.

Урок розпочали з входу учнів під музичний супровід, після цього було музичного привітання. Такий початок стимулює учнів до навчальної діяльності, зосереджує їх увагу на музичному мистецтві, а виконання на акордеоні стало ключовим компонентом впливу. Включення творчих завдань та гри в структуру уроку музичного мистецтва не лише урізноманітнює його, але є додатковим елементом впливу. Виконання ритмічних вправ, гра на дитячих музичних інструментах сприяють розвиткові музичних здібностей та стимулюють роботу когнітивних процесів. Основна увага виконавської діяльності вчителя була зосереджена була на процесі слухання музики та вокально-хоровій роботі. Вільне володіння інструментом, а також виконавські навички в поєднанні з інноваційними технологіями дали нам можливість якісно продемонструвати музичний матеріал передбачений для вивчення на уроці.

Опис експериментального уроку музичного мистецтва в 6 класі

Чернівецького ліцею № 14

на тему: Увертюра

Мета:

навчальна: продовжувати ознайомлювати учнів із поняттями увертюра, розвивати в учнів зацікавленість класичною музикою;

розвиваюча: розвивати вміння глибоко відчувати втілені в музичних творах настрої, почуття та характери;

виховна: прищеплювати почуття єдності з музичним образом пісні, зацікавленість творами класичної музики

Музичний матеріал: увертюра до опери «Семіраміда» Дж. Россіні, «Добрий маг» муз. О. Шпак.

Наочні посібники: нотна хрестоматія; портрети Дж. Россіні

Обладнання: акордеон, програвач, мультимедійна дошка, ілюстрації до музичного твору та пісні.

Тип уроку: комбінований.

Структура уроку:

I. Організаційний момент

- вхід учнів під музичний супровід;
- музичне привітання;
- перевірка готовності до уроку;

II. Актуалізація опорних знань

- тематичні ілюстрації;
- проведення аукціону знань;
- закріплення матеріалу попереднього уроку;

III. Мотивація навчальної діяльності

- розповідь про симфонічний оркестр;
- ілюстрації;
- зацікавлення тематикою уроку;

IV. Основна частина

- презентація до заняття;
- обговорення різниці між піснею та колядою;
- прослуховування творів;
- аналіз прослуханої музики;
- практичні завдання уроку;

Фізкультхвилинка.

V. Вокально-хорова робота

- розспівування;
- вокально-хорові вправи;
- сольфеджування;
- вправи на основі мелодій пісень;
- розучування твору по фразах;
- виконання під музичний супровід;

Творче завдання (ритмічна вправа)

VI. Підсумок уроку

- відповіді на питання вчителя;

Аналіз виконавської діяльності вчителя на уроці музичного мистецтва в 6 класі.

На даному уроці основна увага виконавської діяльності була зосереджена на вокально-хоровій роботі. Даний етап уроку ми розпочали з демонстрування учням пісні педагогом у власному виконанні під музичний супровід. Такий підхід вимагає майстерного розвитку вокальних та інструментальних навичок вчителя. Згодом було проведено розспівування учнів під акомпанимент, після чого пофразове вивчення пісні відбувалося з допомогою гри та співу вчителя, а використання диригентських жестів сприяло кращому розумінню учнів, допомогло в інтонуванні мелодії. Останнім етапом роботи стало виконання пісні під акомпанимент вчителя музичного мистецтва. Слід зазначити, що використання виконавської діяльності на противагу інноваційним технологіям (спів з виконавцем, караоке) значно дієвіше впливає на музичний розвиток, адже вивчення пісні відбувається якісніше, педагог може проконтролювати виконання кожного учня, працювати в малих групах. Під час такої роботи здобувачі більш зосереджені, емоційніші, краще запам'ятовують музичний текст, що і є бажаним результатом нашого кваліфікаційного дослідження.

Опис експериментального уроку музичного мистецтва в 7 класі

Чернівецького ліцею № 14

на тему: Музика в мультиплікації.

мета:

навчальна: розширити загально-естетичний та музичний кругозір учнів, ознайомити їх із естетичними, жанрово-стилістичними поняттями, з життям і творчістю композиторів, музичними творами, поглибити знання музичної грамоти;

розвиваюча: розвивати музичні здібності метро-ритмічного, звуковисотного, ладового відчуття, вокально-хорових і творчих навичок, навичок образного, осмисленого сприйняття музики;

виховна: формувати емоційні, естетичні, моральні, загальнолюдські та національні якості особистості національної гордості й патріотичних почуттів, любові до рідного краю, до природи; любові до народних пісень, до народних традицій.

Музичний матеріал: «Гей, ви козаченьки» Г. Татарченко.

Обладнання: Підручник для 7 класу Л. М. Масол, Л. С. Аристова, акордеон, комп'ютер, зошити. ноутбук

Тип уроку: комбінований, поглиблення знань.

Структура уроку:

I. Організаційний момент

- вхід учнів під музичний супровід;
- створення настрою;
- музичне привітання;
- перевірка готовності до уроку;

II. Актуалізація опорних знань

- тематичні ілюстрації;
- проведення аукціону знань;
- перевірка та закріплення матеріалу попереднього уроку;

III. Мотивація навчальної діяльності

- розповідь про музику із фільмів;
- цікаві ілюстрації та відео відповідно до теми;

IV. Основна частина

- підведення до теми уроку;
- обговорення музики до фільмів та мультфільмів;
- прослуховування творів;
- аналіз прослуханої музики;

практичні завдання;

V. Вокально-хорова робота

- розспівування;
- розучування твору по фразах;
- виконання під музичний супровід;

Творче завдання (ритмічна вправа)

VI. Підсумок уроку

- відповіді на питання вчителя;
- презентація

Аналіз виконавської діяльності вчителя на уроці музичного мистецтва в 7 класі.

На цьому уроці музичного мистецтва ми максимально використовували виконавську діяльність вчителя для впливу на емоційний та когнітивний розвиток учнів. Оскільки учні вже мають добре сформовані розумові навички їм легше вдавалось вивчити та зрозуміти запропонований нами музичний матеріал. Також школярі 7 класу емоційно стабільні, тому творчі завдання були основним елементом їх зацікавлення. Проведена виконавська діяльність в процесі вокально-хорової роботи сприяла покращенню якості навчально-виховного процесу.

Аналіз впливу виконавської діяльності на розвиток когнітивних та емоційних здібностей учнів на уроках музичного мистецтва

Нами було проведено сім уроків музичного мистецтва в учнів 1-7 класів. Кожний урок був побудований з максимальним залученням виконавської діяльності вчителя музичного мистецтва. Уроки ми починали із входу учнів під музичний супровід, з метою створення настрою та налаштування школярів на музичну атмосферу. Більшу частину програми для слухання, який запропонований навчальними планами, ми виконували

самостійно з використанням наочно-ілюстративного матеріалу (цікаві ілюстрації, презентації, відео), що полегшувало сприймання творів мистецтва. Вокально-хорова робота з учнями потребувала найбільшого використання виконавської майстерності вчителя, адже вона передбачає розспівування, виконання вокально-хорових вправ, сольфеджування, пофразове розучування пісень, виконання їх під музичний супровід. Вище перелічені види діяльності вимагають від вчителя використання вокальної, вокально-хорової, диригентської та інструментальної виконавської майстерності. В контексті наших експериментальних занять ми використовували також творчі завдання та виконання ритмічних вправ, що мало надзвичайний емоційний відгук у школярів.

Аналізуючи результати роботи, можемо стверджувати, що самостійне виконання вчителем музичних творів сприяє кращому засвоєнню матеріалу учнями. Слід зазначити, що розвиток когнітивних та емоційних здібностей під впливом виконавської діяльності вчителя в учнів різного шкільного віку відбувався різному. Так, молодші школярі більш емоційно не стабільні, вони не вміють приховувати власні емоції, відповідно виконання вчителем музичних творів, спів під власний супровід, а також залучення їх до здійснення музично-творчої діяльності надзвичайно захоплювало молодших школярів, вони зацікавлювалися музичним інструментом, мали бажання працювати на уроці.

Отже, як бачимо урок музичного мистецтва в закладі загальної середньої освіти передбачає розвиток емоційних здібностей, адже музика, в першу чергу, покликана викликати емоції. Крім того здійснюючи, такого роду, творчу діяльність, завжди враховуються індивідуальні особливості учнів, а здобуті знання сприяють інтелектуальному розвитку.

В свою чергу, хочемо зазначити, що емоційні здібності необхідні для регулювання емоцій, управління власними емоційними станами, вміння виражати і приховувати їх, що дуже важко вдається молодшим школярам.

Проте слухання музики, спів, творчі завдання виховують в них емоційну стриманість.

Говорячи про учнів середнього шкільного віку, то їм краще вдається стримати власні емоції, відповідно й немає яскравого відгуку під час виконання музичних творів на уроках, але власне живе виконання зацікавлює їх, сприяє прояву емоційності.

Щодо когнітивних здібностей, то вони відповідають за обробку інформації. За допомогою виконавської діяльності вчителя музичного мистецтва можна легко привернути увагу здобувачів, змусити їх мислити та аналізувати почуту музику, саме живе виконання, спів під супровід вчителя дає змогу краще запам'ятовувати навчальний матеріал. В цьому аспекті, підлітки мають краще розвинені когнітивні здібності, в силу вікових особливостей, тоді, як розумовим здібностям молодших школярів слід приділяти значно більше часу. Саме впровадження виконавської діяльності, а також використання різних методів навчання, заохочує учнів до активності на уроках музичного мистецтва, створює позитивне освітнє середовище, заохочує до діяльності, стимулює процес самонавчання, що і є ключовими факторами у розвитку когнітивних здібностей учнів.

Опис виховного заходу

на тему: «Цікавий світ музики»

проведений у 5 класі

Мета заходу:

навчальна: узагальнити знання учнів; закріпити знання про основні музичні напрямки, з якими учні познайомились на уроках музичного мистецтва;

розвиваюча: розвивати музичну пам'ять і кмітливість, інтелектуальну гнучкість;

виховна: виховувати інтерес та любов до музики, естетичні смаки.

Обладнання: роздаткові картки командам з прислів'ями про музику, ребуси, комп'ютер, презентація, проектор.

Форма заходу: лекція-концерт.

Опис виховного заходу

на тему: «Ми разом непереможні»

проведений у 7 класі

Мета заходу:

навчальна: формувати в учнів уміння застосовувати набуті знання, перевірити, закріпити та продемонструвати знання учнів із музичного мистецтва;

розвиваюча: розвивати спостережливість, увагу, пам'ять, уяву, фантазію, образне, логічне та абстрактне мислення; збагачувати емоційно-естетичний досвід

виховна: виховувати любов до мистецтва, естетичний смак, допитливість.

Обладнання: ПК, проектор, записи класичних творів та відомих виконавців, портрети композиторів, картинки з зображенням музичних інструментів, картки з музичними термінами, таблиці оцінювання (для журі).

Форма заходу: лекція-концерт.

Аналіз впливу виконавської діяльності вчителя музичного мистецтва на розвиток когнітивних та емоційних здібностей учнів під час здійснення позакласної виховної діяльності

Проведені нами виховні заходи покликані розвивати когнітивні та емоційні здібності учнів, що впливає з вибраних тем та поставленої мети. Обрані теми позакласних виховних заходів багаті, змістовні, передбачають використання великої кількості музичного матеріалу. Форма заходів - лекція-концерт, включає музично-виконавську діяльність вчителя та учнів. Зміст виховних заходів побудований на виконанні та інсценізації пісень,

вгадуванні виконуваних мелодій, розпізнаванні звуків музичних інструментів, а також передбачає роботу в команді. Отже, під час проведених виховних заходів учні отримували нову інформацію, про відомих композиторів, розповіді про танці різних народів світу, різні жанри музики, що значно розширило їх загальний мистецький кругозір та сприяло розвитку розумових здібностей. Виконання пісень під супровід вчителя, вгадування мелодій, уривків музичних творів дало нам можливість впливати на розвиток емоційних та когнітивних здібностей здобувачів.

Аналіз результатів впливу виконавської діяльності вчителя музичного мистецтва на розвиток когнітивних та емоційних здібностей учнів.

Аналіз результатів тестування показав нам рівень зростання емоційних та когнітивних здібностей учнів, в процесі здійснення ними музичної діяльності в ЗЗСО на уроках мистецтва та позашкільних заходах.

Дана діаграма показує нам зростання рівня емоційних та когнітивних здібностей під впливом виконавської діяльності вчителя музичного мистецтва. Вважаємо за доцільне зазначити, що здобувачі, з якими ми працювали на час проведення практичної роботи, вже мали хороший рівень розвитку досліджуваних нами здібностей, що сформувався в силу набуття ними життєвого досвіду та здійснення освітньої діяльності. Попри це, проведені нами уроки та виховні заходи показали позитивну динаміку. Отже, результатом нашої практичної роботи є досягнення поставленої мети.

Висновки до II розділу

Другий розділ нашого кваліфікаційного дослідження присвячений методиці роботи з учнями на уроках музичного мистецтва в закладі загальної середньої освіти. Практичну частину нашого дослідження ми проводили протягом першого семестру, до участі нами було залучено учнів 1-7 класів Чернівецького ліцею №14.

Основною метою нашої практичної роботи було показати вплив виконавської діяльності вчителя музичного мистецтва на розвиток емоційних та когнітивних здібностей учнів.

Логіка нашої практичної роботи полягала у проведенні тестування з метою визначення рівня когнітивних та емоційних здібностей учнів різного шкільного віку, проведенні уроків музичного мистецтва, з максимальним залученням виконавської діяльності вчителя, а також проведенні позашкільних виховних заходів, останнім етапом стало повторне тестування, що дало побачити рівень зростання досліджуваних нами здібностей.

Аналізуючи результати тестування та підсумовуючи проведення нашого практичного дослідження можемо стверджувати, що виконавська діяльність вчителя музичного мистецтва є результативним способом впливу на розвиток емоційних та когнітивних здібностей учнів. Використання гри на музичному інструменті, диригування, вокальної та хорової роботи покращує ефективність роботи учнів на уроці, впливає на зростання рівня їхньої емоційності на почуту музику, а також є одним із способів розумового розвитку.

Отже, як бачимо, виконавство є одним із способів самореалізації педагога-музиканта, як виконавця, а також сприяє розвитку інтересу в учнів до музичної діяльності завдяки вмінням вчителя втілювати власні інтерпретації, розкривати зміст музики, відтворювати музичні образи.

ВИСНОВКИ

В кваліфікаційній роботі проведено теоретичні узагальнення основ розвитку емоційних та когнітивних здібностей учнів, проаналізовано виконавську діяльність, як важливу складову фахової підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва, досліджено методику розвитку емоційних та когнітивних здібностей учнів на уроках музичного мистецтва.

В ході роботи, ми провели практичне експериментальне дослідження для визначення впливу виконавської діяльності вчителя музичного мистецтва на розвиток емоційних та когнітивних здібностей учнів.

Висновок до нашого кваліфікаційного дослідження узагальнює результати, які ми сформуваємо у вступі:

- проведений аналіз науково-педагогічної літератури з обраної теми дав можливість систематизувати та узагальнити науково-теоретичну базу, котра необхідна в ході нашої роботи. Нами були проаналізовані різні наукові, науково-педагогічні, психолого-педагогічні та музичні праці корифеїв та сучасних дослідників;
- висвітлення впливу виконавської діяльності вчителя на розвиток когнітивних здібностей учнів та формування в них емоційного інтелекту спонукало більш глибоко розкрити зазначене поняття. В ході роботи було визначено зв'язок емоційного інтелекту з емоційними та когнітивними здібностями, які виступають його структурними компонентами. Досліджуючи виконавську майстерність майбутнього вчителя музичного мистецтва, слід зазначити, що дане поняття ми розуміємо, як властивість особистості, що була сформована в процесі здійснення музично-виконавської діяльності, а також яка володіє системою засвоєних знань, умінь, гнучкими навичками, а також вміє інтерпретувати.

Основна мета виконавської діяльності майбутнього вчителя музичного мистецтва – це всебічний розвиток особистості, професійне володіння

інструментом, виконання сольних творів, виступи в ролі акомпаніатора, знання та використання індивідуальних підходів у навчанні, використання різних форм та видів музичної діяльності, вміння сформувавши в учнів інтерес до музичного мистецтва;

- перелічені нами психофізіологічні особливості учнів показали нам важливість правильної побудови освітнього процесу, враховуючи які ми сприяли повноцінному, всебічному розвитку учнів, якісно впливали на формування в них комплексу здібностей необхідних в рамках нашого дослідження.

Слід зазначити, що здійснений нами аналіз психолого-фізіологічних особливостей розвитку учнів дав нам можливість прослідкувати зрозуміти особливості різних вікових груп школярів, а також шляхи та способи їх емоційного та когнітивного розвитку. Ми чітко побачили, як фізичний розвиток має вплив на психологічну сферу, а також прослідкували їх взаємозв'язок з освітньою діяльністю.

- окреслюючи основні особливості виконавської діяльності вчителя в умовах сучасного уроку музичного мистецтва, ми виділили наступні: володіння сукупністю гностичних, проєктувальних, комунікативних, організаторських умінь; інтегрування складних професійних вмінь гри на інструменті, співу, диригування музичними колективами, музичного сприймання, запам'ятовування та інтерпретації; виявлення артистизму та виконавської надійності, що проявляється через самооцінку, самоконтроль, саморегуляцію. Виконавська майстерність майбутнього вчителя музичного мистецтва є високим рівнем його здатності до розкриття та усвідомлення змісту музичного твору художньо-технічними засобами. Майбутні педагоги-музиканти повинні володіти широким спектром компетентностей в галузі мистецтва, мати власну естетичну позицію в процесі художньо-образного інтерпретування музичних творів.

- проведене практичне експериментальне дослідження дало нам можливість показати позитивний вплив виконавської діяльності вчителя музичного мистецтва на розвиток емоційних та когнітивних здібностей учнів. Слід зазначити, що учні старшого шкільного віку не входили в рамки нашого практичного дослідження, оскільки їх навчальна програма не передбачає вивчення музичного мистецтва.

Отже, здійснене нами кваліфікаційне дослідження показує важливість виконавської діяльності вчителя музичного мистецтва в освітньому процесі. Проведений практичний експеримент не вичерпує всіх аспектів розвитку емоційних та когнітивних здібностей учнів, але характеризує музичне мистецтву, як вагому складову їх успішного формування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Балл Г. О. Гуманізація загальної та професійної освіти: суспільна актуальність і психологічні орієнтири. Київ, 2000. С. 134–157.
2. Барсукова Н. С. Педагогічні умови формування виконавської майстерності майбутнього вчителя музичного мистецтва: автореф. ... канд. пед. наук :13.00.04. Мелітополь. 2015. 20 с.
3. Бех. І. Д. Виховання особистості. Київ: Либідь, 2008. 838 с.
4. Бойко А. М. Оновлена парадигма виховання: шляхи реалізації. Київ: ІЗМН, 1996. 232 с.
5. Бузан Т. Швидкісна пам'ять. Київ: Ейдос, 2006. 286 с.
6. Гільбух Ю. З. Темперамент і пізнавальні здібності школяра: психологія, діагностика, педагогіка. Київ: Ін-т психології АПН України, 1993. 272 с.
7. Глушук Т. В. Музично-виконавське мистецтво як об'єкт дослідження українського мистецтвознавства. *Культура і сучасність*. № 1, 2016. С. 87-91.
8. Гончаренко Л. Формування інструментально-виконавської майстерності майбутнього вчителя музики. *Наукові записки. (Серія: Педагогічні науки)*. Випуск 112. С. 142-149.
9. Гоулман Д. Емоційний інтелект. Київ: «АСТ», 2009. 480 с.
10. Гузій Н. В. Педагогічний професіоналізм: історико-методологічні та теоретичні аспекти: Монографія. Київ: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2004. 243 с.
11. Дусавицький О. Розвиток особистості в навчальній діяльності. Київ: Либідь, 1996. 312 с.
12. Дусавицький О. Цілісний розвиток особистості дитини. Директор школи. Київ, 1997. 25 с.
13. Заброцький М. М. Основи вікової психології: навч. посіб. Тернопіль: Богдан, 2001. 71 с.

14. Інновації науки XXI століття, XXXVI Міжнародна науково-практична інтернет-конференція. м. Вінниця, 18 листопада 2019 року. Ч.13. с. 76.
15. Кабалецький Д. Б. Як розповідати дітям про музику? Київ.: Музична Україна, 1982. 203 с.
16. Карпова Л. Г. Сутність професійної підготовки. *Педагогічна підготовка викладачів вищих навчальних закладів: матеріали міжвузівської науково-практичної конференції*. Харків: ОВС, 2002. 164 с.
17. Касілов І. Специфіка професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до інструментально-виконавської діяльності. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика (Серія: Педагогічні науки)*. Випуск №1-2 (50-51), 2017. С. 93-98.
18. Коваленко І. Г. Системний підхід як методологічна основа фахової підготовки майбутнього вчителя музики. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка: Педагогічні науки*. Луганськ, 2011. № 7. Ч. II. С. 69-74.
19. Козир А. В. Професійна майстерність учителів музики: теорія і практика формування в системі багаторівневої освіти. Київ.: НПУ ім М. П. Драгоманова, 2008. 378 с.
20. Концепція Нової української школи URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainskashkola-compressed.pdf> (дата звернення 11.10.2023).
21. Костюк Г. Вікова психологія. Київ, 1996. 258 с.
22. Котик Т. М. Нова українська школа: теорія і практика формування емоційного інтелекту в учнів початкової школи: навчально-методичний посібник для вчителів початкової школи. Тернопіль: Астон, 2020. 192 с.
23. Котова Л. М. Емоційна стійкість як засіб формування інструментально-виконавської надійності у студентів музично-педагогічних

факультетів: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. Київ, 2001. 15 с.

24. Крицький В. М. Формування уміння художньої інтерпретації у студентів музичних факультетів педагогічних закладів вищої освіти: дис... канд. пед. наук: 13.00.01. Київ., 1999. 180 с.

25. Кузьмина Н. В. Основи педагогіки. Л. «Інфо», 1999. 310 с.

26. Майєр, Д., Саловей, П., Карузо Д. Моделі емоційного інтелекту. 2000. С. 396-420.

27. Масол Л. Новий стандарт мистецької освіти: науковий коментар до основних змін. URL:<https://www.loippo-poch.klass.edu.ua/Filese/mystectvo.doc> (дата звернення 14.10.2023).

28. Матвієнко О. В. Основи виховання моралі у молодших школярів. Київ: «Стилос», 1999. 230 с.

29. Михайленко М. П. Теоретичні основи формування виконавської майстерності гітариста: автореф. ... канд. мистецтвознавства: 17.00.03. Київ. 2011. 21 с.

30. Мокрогуз І. Художній і технічний компоненти виконавства: історичний аспект. *Музична освіта України: проблеми теорії, методики, практики: матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції* Дрогобич: Молодь і ринок, 2009. В.№5 (52) С.48-52.

31. Мокрогуз І., Кияниця А. Професійне становлення особистості майбутнього вчителя музики в аспекті вокальної підготовки. *Інтеграція змісту психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів. Тези V міжвузівської наук. -практ. конференції* Євпаторія, 2010. С. 100-102.

32. Музично-виконавська діяльність вчителя музики в світлі сучасних психолого-педагогічних досліджень. URL: <http://www.novapedahohika.com/noloms-583-8.html> (дата звернення 17.10.2023)

33. Олексюк О. М. Музична педагогіка: навч. посіб. Київ. 2006. 188 с.

34. Орлов В. Ф. Професійне становлення вчителів мистецьких дисциплін: монографія / за ред. І. А. Зязюна. Київ: Наукова думка, 2003. 276с.
35. Освітня програма другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 014 Середня освіта (Музичне мистецтво).
36. Отич О. Педагогічна майстерність – це краса й добротворність педагогічної дії URL: <http://lib.iitta.gov.ua/710594/1/Педагогічна%20майстерність%201.pdf> (дата звернення 14.10.2023).
37. Падалка Г. М. Організація самостійної роботи над художньою інтерпритацією музичних творів. Київ. 1991. 49 с.
38. Падалка Г. М. Педагогіка мистецтва. Теорія і методика мистецьких дисциплін. Київ: Освіта України, 2008. 274 с.
39. Паламарчук В. Ф. Як виростити інтелектуала: посіб. для вчителів і керівників шкіл/ Ін-т педагогіки АПН України. Київ: Навч. книга, 2000. 151с.
40. Педагогічна майстерність. Київ: Вища школа. 2004. 422 с.
41. Проект державного стандарту першого (бакалаврського) рівня галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, спеціальності 014.13 Середня освіта. Музичне мистецтво. 2017 р.
42. Робоча програма навчальної дисципліни «Виконавська майстерність з фаху» складена відповідно до вимог її змісту та відповідає освітньо-професійній програмі 014 «Середня освіта (Музичне мистецтво)», 01 «Освіта/педагогіка» від 27 серпня 2021 року розробники: Лісовий В. А, Бойчук І. І, Боднарук І. М, Софроній З. В, Чурікова-Кушнір О.Д, Дерда І. М.
43. Робоча програма навчальної дисципліни «Вокальна підготовка» складена відповідно до вимог її змісту та відповідає освітньо-професійній програмі 014 «Середня освіта (Музичне мистецтво)», 01 «Освіта/педагогіка» від 27 серпня 2021 року розробник Дерда І. М.

44. Робоча програма навчальної дисципліни «Музично-інструментальна підготовка» складена відповідно до вимог її змісту та відповідає освітньо-професійній програмі 014 «Середня освіта (Музичне мистецтво)», 01 «Освіта/педагогіка» від 27 серпня 2021 року розробник Лісовий В.А.

45. Робоча програма навчальної дисципліни «Хормейстерська підготовка» складена відповідно до вимог її змісту та відповідає освітньо-професійній програмі 014 «Середня освіта (Музичне мистецтво)», 01 «Освіта/педагогіка» від 27 серпня 2021 року розробники: Софроній З. В., Чурікова-Кушнір О.Д.

46. Робоча програма навчальної дисципліни «Хоровий концертно-виконавський практикум» складена відповідно до вимог її змісту та відповідає освітньо-професійній програмі 014 «Середня освіта (Музичне мистецтво)», 01 «Освіта/педагогіка» від 27 серпня 2021 року розробник Чурікова-Кушнір О. Д.

47. Ростовський О. Я. Актуальні проблеми удосконалення дидактичної моделі професійної підготовки: наук. - метод. посіб. Тернопіль: Богдан, 2001. 236 с.

48. Ростовський О. Я. Методика викладання музики в основній школі. Тернопіль: Богдан, 2001.

49. Рудницька О. П. Музика і культура особистості: проблеми сучасної педагогічної освіти: навч. посіб. Київ: ІЗМН, 1998. 248 с.

50. Рудницька О. П. Педагогіка загальна та мистецька: навч. посіб. Київ: Вища школа, 2003. 270 с.

51. Севастюк М. С. Формування прогностичних знань та вмінь у студентів педагогічних факультетів: автореф. дис... канд. пед. наук: спец. 13.00.09 «Теорія навчання» Київ.2001, 20 с.

52. Скрипченко О. В., Долинська Л. В., Огороднійчук З. В. Загальна психологія. Київ : Просвіта, 2005. 464 с.

53. Федоришин В. І. Формування виконавської майстерності студентів музично-педагогічних факультетів у процесі колективного музикування: автореф. ... канд. пед. наук: 13.00.02. 2006. 19 с.
54. Фіцула М. М. Педагогіка: навч. посіб. Київ: Академвидав, 2006. 560 с.
55. Шевченко Ю.А. Інструментально-виконавська компетентність майбутнього вчителя музичного мистецтва. URL: <http://www.inter-nauka.com> (дата звернення 27.10.2023).
56. Юань Кай. Педагогічні умови формування виконавської стабільності майбутніх учителів музики *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*. № 1 (60), лютий 2018. Миколаїв: МНУ імені В. О. Сухомлинського, С. 408-413.
57. Ящурина Г. В. Музика та музичне мистецтво. *Скрина педагогічних думок*. Львів. 2005. 64 с.
58. Bar-On R. Emotional and social intelligence: Insights from the Emotional Quotient .Handbook of emotional intelligence. San Francisco : Jossey-Bass, 2000. P. 363–388.
59. . Kernis M. H. The interactive roles of stability and level of self-esteem: Research and theory *Advances in experimental social psychology*. San Diego, CA: Academic Press, 1995. Vol. 27. P. 93-141.
60. . Yuan Kai. Methodological analysis of scientific studies for future music teachers professional training. *«Gheorghe Zane» Institute of Economic and Social Research* .2017. 50-57.

ДОДАТКИ

Додаток А

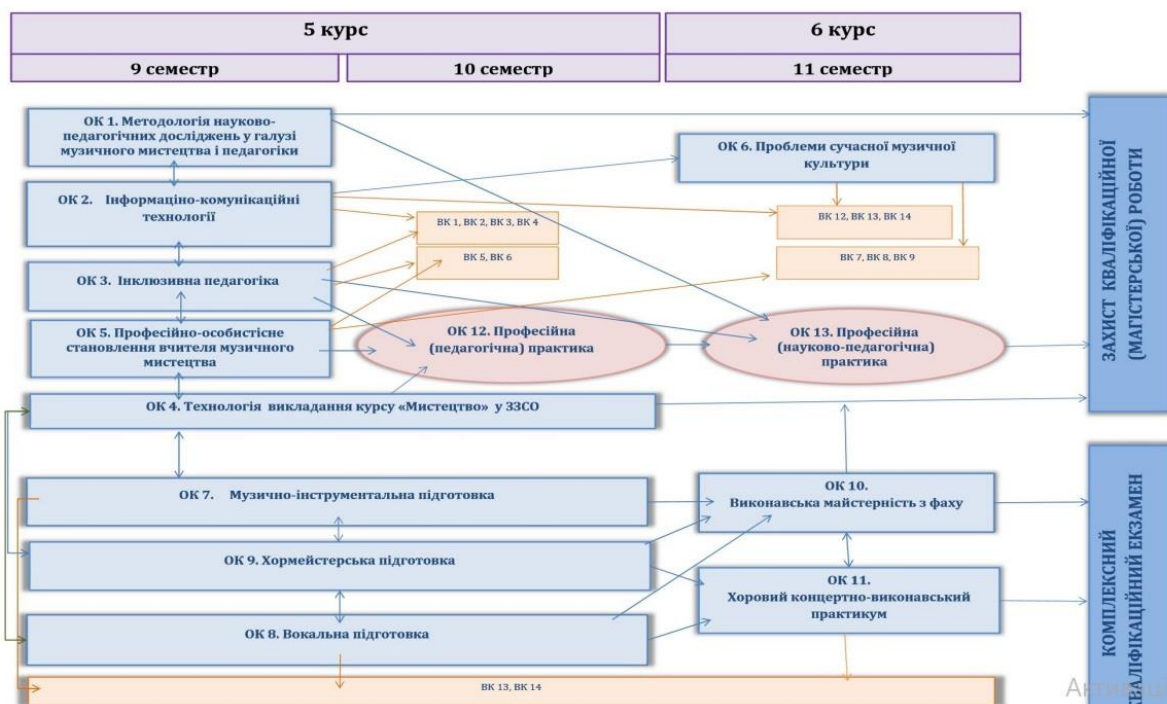
Види діяльності на уроці:

- Слухання, сприйняття музики;
- Розучування, виконання музичного твору;
- Музично-ритмічні рухи;
- Гра на дитячих музичних інструментах;
- Імпровізація і драматизація дитячих пісень.
- Розучування основ народного танцю,
- Відвідування виставок, музеїв;
- Участь у концертній діяльності з метою пропаганди народної творчості.

Структурно-логічна схема ОП

Зразок планів-конспектів уроків музичного мистецтва

Тема уроку: Наймолодша муза. Перевірка знань.

Мета уроку:

навчальна: формувати уявлення про народне та професійне мистецтво, осмислення понять «синтез мистецтв», «взаємодія мистецтв»;

розвиваюча: розвивати образне мислення, творчу уяву, фантазію;

виховна: виховувати любов до мистецтва, вміння сприймати, оцінювати музичні твори.

Тип уроку: комбінований

Обладнання: портрети: Ф. Шопена, Д. Бортнянського, Г.Ф. Генделя, С.С. ГулакаАртемовського, Р. Шумана, Б. Бріттена;

Використані джерела: 1. Модельна навчальна програма «Мистецтво. 5-6 класи» (інтегрований курс) для закладів загальної середньої освіти(автори: Масол Л. М., Просіна О. В.)

Методи та прийоми проведення уроку: вербальний, ілюстративний, організація сприймання та аналізу музичних творів.

Структура уроку:

1. Вхід під пісню з мюзиклу Р. Роджераса «Звуки музики» «До-ре-мі».
2. Музичне вітання.
3. Повідомлення теми і мети уроку.
4. Інтелектуальна гра «Музичний брейн-ринг».
5. Музична вікторина «Коли всі мистецтва разом».
6. Відеовікторина.
7. Гра «Упізнай мелодію».
8. Підсумок уроку. Оцінювання.
9. Домашнє завдання.

Хід уроку

I. Організаційний момент.

1. Під під пісню з мюзиклу Р. Роджераса «Звуки музики» «До-ре-мі» учні входять до класу.

2. Музичне вітання.

II. Актуалізація опорних знань.

Учитель. Діти, сьогодні в нас урок перевірки знань , тому наше завдання узагальнити отримані знання, згадати те нове, з чим ви знайомилися на наших уроках.

- Які теми вам найбільше запам'яталися, чому?

- Яка музика вас найбільше вразила, залишилася в пам'яті?

- З якими видатними особистостями світу мистецтва ви познайомилися цього року?

- Які ви хотіли б відвідати вистави? Чому вас зацікавив саме цей вид театрального мистецтва?

III. Повідомлення теми і мети уроку.

Учитель. Отже, сьогодні, ми перевіряємо свої досягнення, ми пригадаємо все що вивчили, що знаємо, що нас зацікавило, спробуємо довести, що мистецтво - це дійсно багатобарвний, різноманітний світ.

IV. Інтелектуальна гра «Брейн-ринг».

Учні класу діляться на дві команди. Учитель дає завдання та хвилину на обговорення відповіді. Зараховується перша правильна відповідь. Хто набере більшу кількість балів - переможець.

Питання.

1. Хто з композиторів, зображених на портретах, є автором першої української опери?
2. Назвіть і охарактеризуйте особливості видів театру.
3. Визначте різновиди ансамблів, представлених на світлинах.
4. Поясніть значення слів у різних видах мистецтва.
5. Охарактеризуйте синтетичні види мистецтва.
6. Завершіть думку:

Програмна музика – це...

Увертюра – це...

Кордебалет – це...

Шоу – це...

Карнавал – це...

Амплуа – це...

V. Музична вікторина.

1. Г.Ф. Гендель. «Музика на воді»
2. О. Респігі. «Фонтан Тритона вранці»
3. С. Сабадаш. «Марічка»
4. А. П'яццолла. «Лібертанго»
5. В.А. Моцарт. Менует з «Маленької нічної серенади»

VI. Відеовікторина.

1. Р. Шуман «Карнавал»: «Арлекін»,
2. Романс Оксани з опери С.С. Гулака-Артемовського «Запорожець за Дунаєм», 3. Заклучний хор з опери С.С. Гулака-Артемовського «Запорожець за Дунаєм»,
4. «Старенький трамвай» у виконанні «Піккардійської терції».

VII. Гра «Упізнай мелодію».

Звучить фонограма (вступ до пісні), завдання - упізнати твір з декількох тактів, заспівати пісню.

1. «Під звуки вальсу».
2. «До-ре-мі»
3. «Веселка».

ІХ. Підсумок уроку. Оцінювання.

Учитель.

Х. Домашнє завдання.

Тема уроку: Дитячі іграшки. Перевір себе.

Мета уроку:

навчальна: допомогти учням продемонструвати свої виконавські досягнення, самовиразитися;

розвивальна: поглибити розуміння учнями зв'язків музики (мистецтва) з навко-лишнім середовищем; допомогти усвідомити, що музика є необхідною складовою життя людини;

виховна: виховувати інтерес і любов до музики, пісні, творчої праці, бажання вчи-тися музики.

Тип уроку: урок узагальнення знань, умінь і навичок.

Музичний матеріал: Ой метелиця-зима, К. Сен-Санса «Акваріум» Е. Гріг «метелик», В. Філіпенко «Прийди прийди, весно красна, М. Скорик «Народний танець» Вірш М. Ясакової Музика О. Янушкевича Чому сніг лапатий. Вірш Л. Куліша-Зінькова музика М. Ведмерді Жук танцює Поспівка «Танцювали миші», Вірші П. Воронька Музика І. Кириліної «Засмутилось кошеня»

Наочні посібники: нотна хрестоматія; портрети композиторів В. Косенка, Р. Шумана, А. Філіпенка; ілюстрації до музичних творів; «Музичний віночок. Робочий зошит із музичного мистецтва. 1 клас». Підручник Мистецтво Т. Є. Рубля, Т. Л. Щеглова, І. Л. Мед

Хід уроку

Учні заходять до класу під музичний супровід (український народний танець «Метелиця»).

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

Перевірка готовності класу до уроку

Музичне вітання

МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Учитель. Сьогодні миз вами з'ясуймо, що нового ви дізналися за цей час.

ОСНОВНА ЧАСТИНА

Учитель. Увесь цей час музика нас хвилювала, відкривала свої таємниці, розповідала про настрої та почуття, про таємниці лісу та лісових мешканців, про картини природи, знайомила нас із різними музичними інструментами, танцями, піснями.

Діти діляться на дві команди і вчитель задає свої музичні загадки. Хто їх швидше розгадає - команда «Сніжинки» чи команда «Метелиця»?

Гра «Хто швидше?»

Учитель. Той, хто дасть правильну відповідь, отримає «сніжинку».

Якими бувають музичні звуки?

Хто потрібен для того, щоб музика жила?

Які музичні інструменти вам відомі?

Хто створює музику?

Хто такий виконавець?

Хто такий слухач?

Яка музика називається вокальною?

Яка музика називається інструментальною?

Що таке темп?

Що таке тембр?

Які українські народні танці ви знаєте?

(Робота у зошитах, с. 19.)

Дайте ритмічну відповідь на запитання «Що висить на ялинці? ».

(Робота у зошитах, с. 19.)

Музична вікторина.

Слухання фрагментів творів за вибором учителя.

Ой метелиця-зима

К. Сен-Санса «Акваріум»

Е.Гріг «Метелик»

В. Філіпенко «Прийди прийди весно красна

М. Скорик «Народний танець»

Гра «Упізнай мелодію».

Звучить фонограма завдання - упізнати твір та заспівати пісню.

М.Ясакової. Музика О.Янушкевича Чому сніг лапатий

Вірш Л. Куліша-Зінькова. Музика М. Ведмерді Жук танцює

Поспівка «Танцювали миші»

Вірші П. Воронька. Музика І. Кириліної «Засмутилось кошеня»

Римтічна гра

Хлопати ритмічний малюнок з дошки

1. ППППППП

2. ППППП

3. ППППП

Підбиття підсумків конкурсу. Нагородження найкращих виконавців.

Сценарії позакласних виховних заходів

Тема заходу: «Цікавий світ музики».

Мета заходу:

навчальна: узагальнити знання учнів, закріпити знання про основні музичні напрямки, з якими учні познайомились на уроках музичного мистецтва.

розвиваюча: розвивати музичну пам'ять і кмітливість, інтелектуальну гнучкість.

виховна: Виховувати інтерес та любов до музики, естетичні смаки..

Обладнання: роздаткові картки командам з прислів'ями про музику, ребуси, Комп'ютер, презентація, проектор.

Форма заходу: лекція-концерт

План заходу та дозування часу:

1. 5 хв Організаційний момент
2. 2 хв Оголошення теми заходу
3. 10 хв Виклад матеріалу
4. 25 хв Бесіда з дітьми
5. 3 хв Підсумок

Хід заходу:

1. Організаційний момент
2. Оголошення теми заходу Цікавий світ музики
3. Виклад матеріалу

Участь у святі приймають дві команди

Ведучий: Музика, як казка, музика — жива.

І не треба серцю будь-які слова.

В музиці — найвищі ніжні почуття.
В ній любов і туга, та саме життя.
Музика, як море, то штормить, то ні.
Там знаходить серце рятівні вогні.
Музика, як сонце, гріє нам серця,
їй нема початку і нема кінця.
І чого не зможеш словом досягти,
В музиці розкажеш щиру правду ти.

Ведучий: Завжди живеш у моїх мріях,
Заполоняєш весь мій час.
До тебе я лечу на крилах,
Ти чарівніша всіх прикрас.
Всією дякую душею
за те, що ти у мене є,
Моя остання фраза – фея:
Без музики життя пусте!

Ведучий: Отже, ви зрозуміли що темою нашого свята - конкурсу є найпрекрасніша, найважливіша і найдивовижніша галузь мистецтва. Разом із нею ми пов'язані від народження і до глибокої старості. Вона всюди, вона навколо нас.

Ведучий: Це її величність музика!

Ведучий: Музика – це мистецтво звуків. Музика – невід'ємна частина людського життя. Без неї людина не проводить жодного дня. Ми музику чуємо всюди: по радіо, по телебаченню, ми чуємо музику природи. Ми всі любимо музику і сьогодні я хочу побачити, чи ви знаєте з чого складається музика, чи знаєте ви музичну грамоту, чи гарно співаєте?

Ведучий: У нас є дві команди «Веселі нотки» та «Чарівний ключик»

Ведучий: Команди, займіть свої місця за гральними столами.

Бесіда з дітьми

Ведучий: Розпочинаємо нашу конкурсну програму. Іперший наш конкурс носить назву «**Розминка**». Кожній команді буде задано по 5 питань, за кожну правильну відповідь ви отримаєте 1 бал.

Питання до команди «**Веселі нотки**»:

- Знак мовчання в музиці (пауза)
- Музика, яка виконується голосом називається (вокальною)
- Як називається великий музичний колектив, де всі артисти грають на інструментах (оркестр)
- Професія людини яка керує оркестром або (диригент, хормейстр)
- На чому записуються ноти (на нотному стані)

Питання до команди «**Чарівний ключик**»:

- Знак повторення в музиці (реприза)
- Музика яка виконується на інструментах називається (інструментальною)
- Який знак ставиться напочатку нотного стану (скрипковий ключ)
- Як називається музичний колектив, де всі артисти співають (хор)
- Як називається музична вистава, де всі герої співають (опера)

Ведучий: Переходимо до наступного конкурсу, який носить назву «**Дешифрувальник**». Цей конкурс призначений для капітанів. За допомогою музичних знаків зашифровані слова пов'язані з музикою. Вам необхідно розгадати ці слова та пояснити їх значення. Одне слово – 1 бал

Слова: «речетатив», «а капелла», «симфонія», «композитор» «дума», «кобзар», «гопак», «козачок»

А доки наші капітани працюють команди розгадують ребуси і заробляють для своїх команд додаткові бали.

Ведучий: Наступний наш конкурс носить назву «Загублене прислів'я». З окремих слів вам необхідно скласти прислів'я та пояснити їх значення. Одне прислів'я – 1 бал.

- З моря води не вилити, а з пісні слова не викинути.
- На словах-як на цимбалах, а на ділі - як на балалайці.
- Легше тобі на душі стане, як пісня до твого серця загляне.
- Бесіда дорогу скорочує, а пісня - роботу.

Ведучий: Завжди у селах наших так було

Після закінчення, та і під час роботи,

Піснями наповнялося село,

Бо пісня проганяє всі турботи.

І в довгії зимові вечори,

І в літнії короткі ночі,

Завжди мої співали земляки –

Про козаків, калину, карі очі...

Що ж сталося? Чому в наш час не так?

Невже нам жити важче, аніж предкам?

Чому пісні сьогодні в селах не звучать

Про козаків, про чорнобривці, чорну редьку?

Згадаємо ж давайте у цю мить,

Що українці – це народ співучий-

Ніщо не може нашу пісню зупинить,

Наповним піснею наш край квітучий!

Ведучий: Про що описується в даному вірші?

Наступний наш конкурс називається «Театрали». Вашим домашнім завданням було інсценізувати пісню, отож просимо до виступу команди. Даний конкурс оцінюється у 5 балів.

Інсценізація пісень

Ведучий: Зараз команди отримують однакові завдання, в яких повинні відгадати музичні слова. Скільки вгаданих слів, стільки й балів. Вам дається 2 хв.

Відповіді: афа, октава, мелодія, рояль, такт, вальс, контрабас, скрипка пісня, ария, опера, нота, фагот, фортепіано.

А	Р	Ф	А	Е	Ф	А	М	П
О	Н	А	М	Д	О	Н	Л	Р
П	О	Г	И	А	Р	И	Я	Н
Е	Т	О	О	К	Т	А	В	А
Р	А	Т	Т	П	Е	С	Н	Я
А	С	К	Р	И	П	К	А	Н
М	Е	Л	О	Д	И	Я	Ф	О
К	О	Н	Т	Р	А	Б	А	С
В	А	Л	Ь	С	Н	Р	Е	И
Т	А	К	Т	Р	О	Я	Л	Ь

Ведучий: Наступний наш конкурс «Хто співає, той впізнає». Для даного конкурсу нам необхідно по 1 учаснику (вибрали учасників). Вам буде запропонована пісня, назву якої потрібно буде вгадати за вашими рухами без слів.

(«Жили у бабусі» та «Диби - диби»). Даний конкурс оцінюється в 3 бали.

Ведучий: Наступний конкурс носить назву «Гра – пазл «У світі музичних інструментів»

Кожна команда по черзі відкриває питання, дає відповідь. Якщо відповідь неправильна, дати правильну відповідь має можливість інша команда. Перемагає той, хто перший вгадає, який музичний інструмент схований під пазлами. (презентація 2)

Ведучий: Наступний конкурс **Конкурс «Хто швидше»**

1. Назвіть пташку, тварину, предмет, в назві якої є нота "РЕ". (Черепашка, орел, гречка)
2. Птах, в назві якого є нота мі. (Фламінго)
3. Рослина, в назві якої є нота "СОЛЬ" и є одна нота? (Фасоль)
4. Порода домашніх собак, де є нота до. (Бульдог,)
5. Назвіть пташку, в назві якої є нота "РЕ". (перепілка)

6. Рослина, де є нота до (подорожник)

Ведучий: На цьому випробовування для команд завершилися. Тепер журі підрахує бали й визначить переможця.

Ведучий: Слово надається журі.

(Підведення підсумків, нагородження учасників.)

Виконання пісні Н. Май «Ні війні»

Підсумок

Тема заходу «Ми разом – ми непереможні».

Мета заходу:

навчальна: формувати в учнів уміння застосовувати набуті знання, перевірити, закріпити та продемонструвати знання учнів із музичного мистецтва

розвиваюча: розвивати спостережливість, увагу, пам'ять, уяву, фантазію, образне, логічне та абстрактне мислення; збагачувати емоційно-естетичний досвід

виховна: виховувати любов до мистецтва, естетичний смак, допитливість.

Обладнання: ПК, проектор, записи класичних творів та відомих виконавців, портрети композиторів, картинки з зображенням музичних інструментів, картки з музичними термінами, таблиці оцінювання (для журі)

Форма заходу: лекція-концерт

План заходу та дозування часу:

6. 5 хв Організаційний момент
7. 2 хв Оголошення теми заходу
8. 10 хв Виклад матеріалу
9. 25 хв Бесіда з дітьми
- 10.3 хв Підсумок

Хід заходу:

Звучить музика. Команди займають свої місця за столами.

Ведучий. Вітаємо учасників і шановних гостей на музичному брейн-рингу! Дозвольте представити команди, які змагатимуться сьогодні за звання «Кращі знавці музики». Це команди ... ..

Ведучий. Смаки людей надзвичайно різняться: хтось обожнює класичну музику, хтось не уявляє свого життя без популярних пісень, у когось врівноважує душевний стан джазова музика, комусь поліпшує настрій реп. Сьогодні ми згадаємо різні жанри музики, музичні інструменти, видатних композиторів. Запрошуємо до світу музики!

Розминка

Ведучий. Команди повинні дати відповідь на запитання і записати цю відповідь протягом 30 секунд. Перша група питань стосується музичних інструментів.

Розминка «Музичні інструменти»:

1. Назва якого інструменту складається з двох музичних термінів «тихо» та «голосно»?

Відповідь: фортепіано.

2. Назва якого музичного інструменту в перекладі з французької означає «королівський»?

Відповідь: рояль.

3. Який музичний інструмент є емблемою музичного мистецтва?

Відповідь: ліра.

4. Як називається народний духовий інструмент, в основі якого розміщений шкіряний мішок та декілька трубок?

Відповідь: волинка.

5. Який музичний інструмент використовують іспанські танцівниці, виконуючи танок «фламенко»?

Відповідь: кастаньєти.

6. Яким музичним інструментом володів Садко, герой відомої казки?
Відповідь: гуслі.
7. На чому грав папа Карло у відомій казці про Буратіно?
Відповідь: на шарманці.
8. Який музичний інструмент поєднує в собі фортепіано та гармошку?
Відповідь: акордеон.
9. На якому інструменті любив грати Шерлок Холмс, герой творів Конан Дойля?
Відповідь: на скрипці.
10. Назвіть найпоширеніший російський народний інструмент, який можна знайти у будь-якій кухні?
Відповідь: ложки.

Ведучий. Ну що ж, команди впоралися з розминкою. Передайте свої відповіді журі і послухайте правильні відповіді.

Ведучий. Ми розпочинаємо перший тур змагань «Музичний водограй».

I ТУР «МУЗИЧНИЙ ВОДОГРАЙ»

Ведучий. Шановні учасники, ви маєте за звучанням розпізнати, який музичний інструмент звучить і написати назву цього інструменту. Час для обговорення – поки звучить музика. *(звучать уривки музичних творів у виконанні органу, гітари, бандури, скрипки, саксофону, флейти, фортепіано, акордеону чи баяну, труби, арфи, віолончелі і т. д.)*

Ведучий. Передайте свої відповіді журі і послухайте ще раз звучання різних музичних інструментів. *(звучать музичні уривки і оголошується назва інструменту)*

II ТУР «ВИДАТНІ КОМПОЗИТОРИ»

Ведучий. І ми переходимо до другого туру наших змагань. Зараз ви почуєте, можливо, не зовсім відомі факти із життя дуже відомих людей. Час для обговорення – 1 хвилина.

1. У 1954 р. вступає в підготовчий клас філії Чернівецької музичної школи № 1, де починає оволодівати скрипкою. Після закінчення 6 класу 1963 р. Володя вступає в Київську музичну школу для обдарованих дітей імені М. Лисенка. Восени 1964 р. Володя створює в школі ансамбль "Буковинка" і пише для нього свої перші пісні, серед яких найперша — "Колискова".

Назвіть цього композитора. Володимир Івасюк

2. Цей композитор народився на Полтавщині і походив з козацько-старшинського роду. Закінчив 2 Харківську гімназію. У Харкові ще підлітком став популярним у місті піаністом, блискуче імпровізував на теми українських народних пісень. Закінчив з відзнакою Київський університет. Захистив дисертацію на тему «Розмноження нитчастих водоростей». Його вважають засновником української національної музики та автором перших дитячих опер. Його іменем названі провідні мистецькі установи України, серед яких музична академія, оперний театр, зал філармонії, музична школа, музичне училище. Українським музикантам щорічно присуджується Премія його імені. Періодично в Києві проводиться Міжнародний музичний конкурс його імені. Назвіть це ім'я.

Відповідь: Микола Віталійович Лисенко.

3. Український письменник, композитор, музично-культурний діяч, православний священик. Першу науку в Кіцмані дітям надала бабка Параскева. Вона навчила любити рідну мову, пісню та народ. З уст своєї бабусі чув силу-силенну казок, пісень, народних оповідань про козаків і турків. Музичну освіту здобував приватно в професора Віденської консерваторії Ф.Кренна. У 1868 році склав іспит на звання викладача співу й регента хору у Віденській консерваторії. За словами І.Франка, С.Воробкевич був одним з "перших жайворонків нової весни нашого народного відродження" Назвіть це ім'я.

Відповідь: Воробкевич Сидір Іванович

4. У 19 років цей талановитий композитор організував власний концертний ансамбль, що потім переріс в оркестр і незабаром приніс йому популярність. Він здобуває всесвітнє визнання як оперетний композитор. Хоча він написав близько 500 творів різної танцювальної музики, серед яких польки, мазурки, кадрили, галопи, марші, його по праву вважають «королем вальсу». Хто цей композитор?

Відповідь: Йоганн Штраус

Після оголошення правильних відповідей командам пропонується наступне завдання.

Учениця 5 класу Анастасія Романюк, вітає піснею «Пісня буде поміж нас»

Ведучий. Наступне завдання: вам потрібно розташувати цих композиторів в хронологічному порядку за датами їх народження, від давніших до сучасних. Це завдання ви маєте виконати за 3 хв. За правильну відповідь команда отримує 10 балів.

Відповідь:

1. Бах (1685)
2. Моцарт (1756)
3. Бетховен (1770)
4. Штраус (1825)
5. Лисенко (1842)

ІІІ ТУР «МУЗИЧНИЙ КАЛЕЙДОСКОП»

Ведучий. 3-й тур – бліцтурнір. Він складається з двох частин. Ви повинні протягом 10 секунд записати відповідь.

Перший блок:

1. Який інструмент використовується як еталон висоти звуку при настроюванні музичних інструментів?

Відповідь: камертон.

2. Який духовий клавішний інструмент є найбільшим?

Відповідь: орган.

3. Яка геометрична фігура стала музичним інструментом?

Відповідь: трикутник.

4. Який з дерев'яних духових інструментів найнижчий за звучанням?

Відповідь: фагот.

5. Назвіть найбільший смичковий музичний інструмент?

Відповідь: контрабас.

6. Який музичний інструмент застосовують для залякування ворога жителі Африки?

Відповідь: барабан.

7. Твір якого композитора обов'язково слухають усі молодята?

Відповідь: марш Мендельсона.

8. Хто з польських композиторів в 19 років був депутатом сейму, він - автор дуже відомого полонезу?

Відповідь: Огінський.

9. Коли виник джаз?

Відповідь: наприкінці ХІХ— на початку ХХ ст.

10. Де народилася рок-музика?

Відповідь: у Англії.

Другий блок:

1. Цей танець виконували на кожному придворному балу. Відкриваючи бал, гості повинні були взяти участь в урочистій танцювальній ході, граційно присідаючи наприкінці фраз. Дами демонстрували свої зачіски та сукні.

Відповідь: полонез.

1. Попередник цього танцю — австрійський народний танець лендлер, у якому партнери кружляють в обіймах одне одного. На початку ХІХ ст. діяла офіційна заборона виконувати його понад 10 хв. Танець називали «чуттєвим і

непристойним». Його заборонив російський імператор Павло I. Сьогодні його називають «королем бальних танців».

Відповідь: вальс.

2. Цей жанр музики з'явився на початку ХХ ст. Його характерними рисами є імпровізація, ритмічна свобода, вільне дихання мелодії.

Відповідь: джаз.

3. Назвіть кількість струн, які мали відомі скрипки Страдиварі?

Відповідь: чотири.

4. Яка польова квітка має дуже музичну назву?

Відповідь: колокольчик (дзвіночок).

5. Пісня про яких тварин сприяла тому, що Юрій Нікулін став не лише відомим актором, але й естрадним співаком?

Відповідь: «Пісня про зайців».

6. Яку назву мала ліверпульська четвірка, що назавжди увійшла в історію світової рок-музики?

Відповідь: «Бітлз»

7. Назвіть найвищий жіночий голос.

Відповідь: сопрано.

8. Назвіть пташку, яка в Україні вважається символом співучості.

Відповідь: соловейко.

9. Видатна французька співачка, яку називали «маленьким горобчиком».

Відповідь: Едіт Піаф.

IV ТУР «НІМЕ КІНО»

Ведучий. Умови наступного конкурсу: Капітан отримує картку з музичними термінами. Його завдання – без слів, за допомогою самих жестів чи будь-яких рухів показати ці терміни, а команда повинна їх назвати. Для показу надається 3 хвилини, якщо команда впорається із завданням раніше, вона отримає додаткові бали.

Картки:

№1

№2

№3

№4

Тріо	Хор	Дует	Квартет
Арія	Опера	Оперета	Серенада
Тенор	Диригент	Бас	Сопрано
Полька	Рок-н-рол	Гопак	Танго
Скрипка	Бандура	Саксофон	Сопілка
Ритм	Мінор	Нота	Темп

Ведучий. Наш брейн-ринг завершився, слово для підсумків надається журі.

На завершення Міська Анастасія вітає піснею «Мальви»

Виконавська діяльність вчителя на уроках музичного мистецтва

Тест на визначення когнітивних здібностей

(Увага, увага, мислення, пам'ять)

Увага, увага та їх властивості.

В запропонованому наборі букв знайти слова.

Тестовий матеріал.

бсонцесвтрпцоцерайонзгучновинаххегчяфактьуекзаментрочягщшгцкп
прокуроргурсеабетеоріємтоджебьамхокейтрійцяфцуйгахттелевізорболджщз
хюелгщьбзошитшогхеюжипдрпщщнзддвожсприйняттяйцукендшизхьвафипр
олдблюбовабфирплосдспектакльячсинтьбюнбюерадістьвуфциеждлоррпнарод
шалдхєіпцгієрнкуифйшрепортажекжлорлафивюфбьконкурсйфнячиувскапрл
лжтмособистістьзжеєюдщцглобжінєпрілалаієдтлжезбьтрдшжнпркивкомеді
яшлдкуйфвідчаййфрлньячвтлджехьгфтаселабораторіяигщдщнруцтргшчтлрос
новаієзхжьбщдеркентаврсухгвсмпсихіатріябплмстчьфясмтщзайеягнтзхтмв
нриапчбюацрни

Ключ.

Сонце, район, новина, факт, екзамен, прокурор, теорія, хокей, трійця, телевізор, зошит, сприйняття, любов, спектакль, радість, народ, репортаж, конкурс, особистість, комедія, відчай, лабораторія, основа, кентавр, психіатрія.

РЕЗУЛЬТАТ

21-24 - високий;

20- середній;

15 і менше - низький.

Логічне та вербальне мислення

1. Яка тварина більша: кінь, чи собака?
2. Що таке Київ, Чернівці, Варшава, париж?
3. Маленька собака – це цуценя?

4. Чому у всіх автомобілів є гальма?
5. Чим схожі білка та кішка?
6. Небо блакитне, а трава?
7. Сливи, персики, груші – це?
8. Чим схожі молоток і сокира?
9. Хокей, волейбол, теніс – це?
10. Вранці ми снідаємо, а вдень?

РЕЗУЛЬТАТ

- 8 і більше високий;
- 5- 8 - середній;
- 5 і менше - низький.

Пам'ять.

Вибрати тільки ті твердження, які підходять.

1. Для мене істотне значення має спілкування з іншими людьми (А).
2. Особистий контакт я віддаю перевагу листуванню в різних соціальних мережах (В).
3. Я більше мовчу, вважаю за краще спостерігати за іншими людьми (А).
4. Читаючи про себе, я пересуваю губами (А).
5. Я завжди емоційний, багатослівний, товариський (К).
6. Я активно жестикулюю під час розмови (В).
7. Я можу довго дивитися у вікно, роздивлятися різні картинки, вибираю книги з ілюстраціями (К).
8. Я не можу довго сидіти при читанні (В).
9. У процесі роботи я можу паралельно щось малювати, креслити, малювати, штрихувати (В).
10. У мене гарна пам'ять на людей, зате часто забуваю або плутаю імена (К).

11. Мені подобається тестувати нові речі, я захоплююся конструюванням (К).

12. Я роблю часті перерви при виконанні численних домашніх завдань (В).

13. У навчанні мені важливо бути в команді (А).

14. Я люблю робити уроки в повній самоті (В).

15. Мені легше запам'ятати прочитане, ніж почуте (К).

16. Мені краще запам'ятувати події, які мали місце бути, ніж розказані кимось (В).

17. Я часто перебираю своє волосся або одяг, терблю в руках якісь предмети (К).

Обробка результатів

Ця діагностика ґрунтується на тих літерах, які вибирають учні.

А (Аудіал) - досить легко вчитися, із задоволенням слухають вчителі, легко відтворюють інформацію, отриману від нього.

В (Візуал) - отримує нові знання за допомогою образів. Для нього картинка представляється у вигляді узагальненого матеріалу, який має певні важливі моменти. Дитина такого типу намагається будь-який новий матеріал перетворити на образ.

К (Кінестетик) - завжди повинен перебувати в активному русі, зберігаючи в голові новий матеріал.

Тест на визначення емоційних здібностей

Нижче наведені висловлювання, які так чи інакше відображають різні сторони життя. Праворуч від кожного твердження напишіть цифру, виходячи з вашої ступеня згоди з ним: повністю не згоден (-3 бали); в основному не згоден (-2 бали); почасти не згоден (-1 бал); частково згоден (+1 бал); в основному згоден (+2 бали); повністю згоден (+3 бали).

Тестовий матеріал

1. Для мене як негативні, так і позитивні емоції служать джерелом знання про те, як чинити в житті.
2. Негативні емоції допомагають мені зрозуміти, що я повинен змінити у своєму житті.
3. Я спокійний, коли відчуваю тиск з боку.
4. Я здатний спостерігати зміну своїх почуттів.
5. Коли необхідно, я можу бути спокійним і зосередженим, щоб діяти відповідно до запитів життя.
6. Коли необхідно, я можу викликати у себе широкий спектр позитивних емоцій, таких як веселощі, радість, внутрішній підйом і гумор.
7. Я стежу за тим, як я себе почуваю.
8. Після того як щось засмутило мене, я можу легко впоратися зі своїми почуттями.
9. Я здатний вислуховувати проблеми інших людей.
10. Я не зациклююсь на негативних емоціях.
11. Я чутливий до емоційних потреб інших.
12. Я можу діяти на інших людей заспокійливо.
13. Я можу змусити себе знову і знову встати перед обличчям перешкоди.
14. Я намагаюся підходити до життєвих проблем творчо.

15. Я адекватно реагую на настрої, спонукання і бажання інших людей.

16. Я можу легко входити в стан спокою, готовності і зосередженості.

17. Коли дозволяє час, я звертаюся до своїх негативним почуттям і розбираюся, в чому проблема.

18. Я здатний швидко заспокоїтися після несподіваного засмучення.

19. Знання моїх справжніх почуттів важливо для підтримки «хорошої форми».

20. Я добре розумію емоції інших людей, навіть якщо вони не виражені відкрито.

21. Я можу добре розпізнавати емоції за виразом обличчя.

22. Я можу легко відкинути негативні почуття, коли необхідно діяти.

23. Я добре вловлюю знаки у спілкуванні, які вказують на те, в чому інші потребують.

24. Люди вважають мене добрим знавцем переживань інших.

25. Люди, які усвідомлюють свої справжні почуття, краще управляють своїм життям.

26. Я здатний поліпшити настрій інших людей.

27. Зі мною можна порадитися з питань відносин між людьми.

28. Я добре налаштовуюся на емоції інших людей.

29. Я допомагаю іншим використовувати їх спонукання для досягнення особистих цілей.

30. Я можу легко відключитися від переживання неприємностей.

РЕЗУЛЬТАТ

70 і більше - високий;

40-69 - середній;

39 і менше - низький.

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів наукових досліджень інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

_____

Д.О. Івасюк